

Bladet

Februari 2019

MEDLEMSTIDNING FÖR SVENSKA KLUBBEN

Africa Museum – ex. Musée Royal de l'Afrique Centrale

Ales stenar

SALT LAKRITS

Bok- och vintips

VEM STÅR DÄR
OCH VARFÖR

Axel Wernhoff, Sveriges
nya NATO-ambassadör

Snart är det Påsk!

Vi har allt du behöver för att fira en traditionell Påsk på svenskt vis. Hos oss hittar du även allt annat du kan tänkas sakna hemifrån samt mycket gott från våra nordiska grannländer och England. Välkommen att besöka oss i våra butiker.

Lars och Marie med personal

Gourmet Schuman

Rue Archimède 59, 1000 Bruxelles

Tel: 02-735 11 38

Mån 12.00 – 18.30

Tis-Fre 10.00 – 18.30

Lör 10.00 – 18.00

Sön 10.00 – 14.00

Gourmet Waterloo

Allée du Petit Paris 5, 1410 Waterloo

Tel: 02-353 04 30

Mån 12.00 – 18.00

Tis-Fre 10.00 – 18.00

Lör 10.00 – 18.00

Sön Stängt

Gourmet International Food & Gifts

Innehåll

- 4 Ordföranden för pennan
- 8 Axel Wernhoff, Sveriges nya NATO-ambassadör
- 10 Vinhörnan
- 11 Myofascia – den utforskade vävnaden
- 12 Capermans boktips
- 14 Limhamns kalkbrott
- 16 Grupporträtt av Frans Hals
- 18 Saltlakrits
- 19 Julgransplundring
- 20 Unga kvinnor
- 23 AfricaMuseum
- 26 Kanal Brut, Centre Pompidou i Bryssel
- 28 Vem står där och varför?
- 32 Släktforskning med DNA
- 36 Lars C Tisells boktips
- 38 Antwerpseglare och Agneta "Kockan" Söderman
- 40 Ales stenar
- 42 Vad är en demokratisk rättsstat, och varför är den så viktig?
- 45 Kulturnytt

Omslagsbild

"New Breath", i museets rotunda.

Konstnär: Mpane

Foto: Lily Martin/CBC

Layout och produktion

Fadrian Wallenmark,

AD Builder, 37022 Drottningstjärn

Telefon +46 739 343448

Tryck

Plan 2000

Svenska Klubben asbl

Säte: Château d'Argenteuil,

Square d'Argenteuil 5

B-1410 Waterloo

Postadress: Avenue des Gaulois 35,

B-1040 Bruxelles

Webbsida: svenskaklubbenbelgien.com

Mail: svenskaklubbenbelgien@gmail.com

IBAN: BE53 9530 2419 0553

BIC: CTBK BEBX

Kommande aktiviteter

Vårens program

- 9 mars
Guidad tur på AfricaMuseum.
Se inbjudan sid. 7
- 28 mars
Svenska Klubbens Årsmöte på Svenska kyrkan i Bryssel, se kallelse sid. 6
- 30 april
Valborgsfirande

Så blev det ett nummer till av Bladet och ett riktigt spännande sådant!
Vi tackar varmt alla bidragsgivare och korrekturläsare.

Nästa nummer siktar vi på att ge ut i maj. Skicka in era bidrag före den 20 april till:
svenskaklubbenbelgien@gmail.com

Redaktionen

Facebook:

sv-se.facebook.com/svenskaklubbenbelgien

Ordföranden för pennan

In-vandraren

Jag hör okända röster från köket, en mans vars tonläge jag inte känner igen och språket är inte riktigt svenska, det är svenska ord men orden används inte som de brukar. Vid köksbordet sitter pappa med en främmande man och dricker kaffe och äter mammas bullar. Jag stirrar på mannen, på hans långa antilopliknande ben, på hans kolsvarta hud och på hans stora mun som ständigt brister ut i ett leende. Han är kolsvart, inte bara lite brun som adopterade barn som går i min skola, nej denna man är svart. Jag har aldrig sett något så vackert, hela han tar andan ur mig. Jag är bara 13 år så min erfarenhet av vackra män är begränsad och kanske är det första gången jag ser en man som jag finner fullständigt betagande. Mitt idoga stirrande noteras snabbt och mannen vänder sig om och tittar på mig med ett stort leende, sedan vänder han sig till min pappa.

- Hon är vacker, är hon till salu för äktenskap? Mannen vänder sig efter sin fråga emot mig med sitt charmerande leende. Frågan är så burdus, kanske sägs den bara för att driva med mig men den har sin avsedda effekt och jag springer ut

och sätter mig utanför köket där ingen kan se mig och jag inte kan se någon men höra allt. Pappa skrattar till, inte på ett arrogant sätt, han svarar bestämt men vänligt, han låter inte chockerad utan sätter bara ned foten.

- Nej, inte alls, hon ska bli vuxen och sedan bestämmer hon själv om sitt liv. Det fortsätter sitt samtal och nu kommer något fram, skälet till varför mannen är där. Tavlur, mängder av tavlur. Pappa tittar och säger vad han tycker. De låter glada, precis som om de håller på med något som roar dem bägge.

Jag funderar på var mannen kommer ifrån. Hur hamnade han hos oss? I vårt villakvarter.

Är den enda skillnaden mellan husen att de har olika färg. Vårt hus är grönt, grannens hus är gult och grannen på den andra sidan har ett rött hus. Framför varje hus står en bil, det är alltid en Volvo eller en Saab i en diskret färg som blå, eller svart. Något hus har en Mercedes och då vet man att de har mer pengar än andra i kvarteret. Men framför vårt hus

står en Simca och den är knallgul. Vi är den enda familjen som har en Simca. Vi är den enda familjen som har en knallgul bil. Det är en kombi och det är en gammal bil. När man sätter sig i den sjunker man ner i sätet så mycket att man inte kan se ut, längst bak i bilen är det ett stort utrymme där man kan ligga och sova, sträcka ut sig medans bilen rullar fram genom de småländska skogarna på väg hem genom natten och man själva somnar till mamma och pappas pratande.

Kom mannen för Simcans skull? Jag funderar och ser hur mannen går utanför och tittar, i min fantasi så tänker mannen att människor som har en knallgul bil, vill nog köpa tavlor.

Samtalet håller på och rundar av, de säger adjö och mannen försvinner ut. Jag vågar mig ut i köket och ser tavlan. Det är en bild av en kvinna som bär ett barn. Hon är lika svart och lika vacker som mannen. Vi hänger upp den i vardagsrummet och där blir den kvar. En vacker bild av en vacker kvinna som ett minne av ett möte med en vacker man.

Alla dessa möten med andra människor och kulturer, var som ett fönster som öppnades och släppte in luft. Invandraren var en vitamininjektion i allt det monotona, något som fick en att se ovanför de småländska trädtopparna. Ett land utan dessa män och kvinnor som vandrade in och ledde till nya tankar hade livet inte varit detsamma. För oss som trodde och

fortfarande tror på det mångkulturella samhället är nedmonteringen av mötet med den främmande till en socialförsäkringsciffran en form av sorg, De desperata försöken att ta bort det vackra ordet invandrare, människan som vandrar in, och ersätta med det fruktansvärda ordet nyanlända känns som ett politiskt korrekthetsfåneri gjort av personer som inte orkar ta itu med samhällsproblem på ett seriöst sätt. Kanske var det hela förväntat i ett land där man inte ens kan säga vad man tycker utan att det kan uppfattas som en konflikt? Där man måste stämma av innan en åsikt kommer ut för att vara säker på att man inte hamnar fel i diskussionen. Ett land där rädslan dominerar istället för frispråkigheten. Hur ska ett sådant land kunna möta den invandrande människan med ett enkelt konstaterande: Hos oss gör man så här.

Att leva tillsammans är människans stora utmaning. En utmaning som är livets mening. Mötet med vandraren gör livets vardag och gråa enformighet till något mer, det öppnar sinnen och får en att andas lättare. Men mötet kräver en inre trygghet, det kräver att man vet vem man själv är för att kunna ta emot den andre. Debatten om invandringen måste därför först handla om oss som är på plats och vara en granskning av oss själva, en djupare förståelse i vem man vill vara. När den är gjord går det att möta den andre, att sätta gränser och att finna glädjen i mötet.

Hannalena Ivarsson

Svenska Klubbens medlemmar kallas till årsmöte

Torsdagen den 28 mars 2019 kl. 18.30
Svenska kyrkan, avenue des Gaulois 35, 1040 Bryssel

Årsmötet hålls av NATO-ambassadör Axel Wernhoff

Alla årsmöteshandlingar kommer att skickas ut till medlemmarna per mail.

Bindande anmälan senast den 20 mars 2019 görs via länken:

<http://bit.ly/SvenskaKlubben2019>

OBS! Endast för Svenska Klubbens medlemmar!

Vi börjar kvällen med servering av dryck och smörgåsar. Därefter talar Axel Wernhoff och sedan avslutas mötet med själva årsmötesförhandlingarna. För eventuella frågor eller kommentarer, skriv till: svenskaklubbenbelgien@gmail.com

Föredragningslista för årsmötet

1. Årsmötets öppnande
2. Godkännande av föredragningslistan
3. Val av sekreterare för årsmötet
4. Val av justeringsmän
5. Verksamhetsberättelse för 2018
6. Vinst- och förlusträkning samt balansräkning för 2018
7. Revisionsberättelse, samt beslut avseende ansvarsfrihet för styrelsen
8. Godkännande av budget för 2019 samt fastställande av årsavgift för 2020
9. Fråga om Klubbens framtid
9. Val av ordförande, ledamöter, suppleanter, revisorer, revisorssuppleanter samt valberedning
10. Övriga frågor
11. Mötets avslutande

Väl mött!
Styrelsen

Besök på Afrikamuseet

Lördagen den 9 mars 2019

Missa inte Klubbens besök på Afrikamuseet – numera omdöpt till AfricaMuseum – ett av världens vackraste och finaste afrikamuseum.

Som ni kan läsa i Henric Weydes intressanta artikel om museet här i Bladet, har museet äntligen öppnat sina portar efter flera års renovering, modernisering av utställningarna och medvetna åtgärder för att befria museet från sitt koloniala förflutna. Ni, som vi, är säkert enormt intresserade av att se vad som åstadkommits. Vi har därför bokat en guidad tur på engelska för en grupp på max. 15 personer.

Bindande anmälan: senast den 25 februari 2019 via länken:

<http://bit.ly/lördag9mars>. Men "först till kvarn" gäller. Överskrides max antalet, sätts du upp på en väntelista. Ange deltagares namn och ett mobilnummer.

Kostnad: 14€/p.p., guideavgift inberäknad, som betalas på plats till klubbansvarig.

Möte: kl. 14.30 vid kassorna i den nya inglasade paviljongen söder om musei-byggnaden.

Det finns parkeringsmöjligheter men det är mer praktiskt och roligare att ta spårvagn 44 från Place Montgomery till Terminus vid museet.

Har du frågor? Skriv till:
svenskaklubbenbelgien@gmail.com
Välkomna till ett spännande besök!

Har du förnyat ditt medlemskap i Klubben för 2019?

Om inte, notera att avgiften är fortfarande endast 45€ per person eller familj och betalas till Klubbens konto:

IBAN: BE53 9530 2419 0553 • BIC: CTBK BEBX

Glöm inte att ange namn, adress och e-postadress vid inbetalningen!

Har du frågor, skicka oss en mail till: svenskaklubbenbelgien@gmail.com

Några frågor till Axel Wernhoff, Sveriges nya NATO-ambassadör

Svenska Klubben har glädjen att få Axel Wernhoff som årsmötestalare i mars. Han är karriärdiplomat och har tidigare varit stationerad i bl.a. Jerusalem och Wien och senast som Sveriges ambassadör i Oslo. Inför detta hans första möte på Svenska Klubben skickade Tomas Grönberg honom några frågor:

– Beskriv dig själv med tre ord!

– Allmänt nyfiken person

– När en nyutträd ambassadör i Stockholm skall överlämna sitt kreditbrev till kungen får han eller hon åka hästdragen vagn till slottet och blir eskorterad av UD-tjänstemän i pråliga uniformer. Hur går det till när man på NATO tillträder sin tjänst? Träffar man då Jens Stoltenberg i en säkerhetsbunker och i så fall vad talar man med honom på tu man hand? Eller är det en statshemlighet?

– Ja, man har ett kort möte med Stoltenberg på hans kontor. Det är inte nödvändigtvis statshemligheter som avhandlas men det stannar mellan mig och Stoltenberg.

– Vad kan du om bomber, granater och väpnade konflikter? Var gjorde du lumpen? Och varför ville du bli NATO-ambassadör?

– Jag gjorde civil värnplikt på slutet av 70-talet men jag är uppvuxen i Karlskoga så jag har på

nära håll sett tillverkningen av bomber, granater och stridsvagnar. Jag sommarjobbade några somrar på Bofors. NATO är en spännande miljö och med alla nu pågående geopolitiska förändringar i världen är det kanske en av de mest intressanta miljöerna just nu att verka i för en diplomat. Och för Sverige är ju säkerhetspolitiken på allvar efter det ryska agerandet i Georgien, Ukraina och Krim.

– Vilka är dina första intryck inifrån av Sveriges förhållande till NATO? Hur förhåller sig dina kolleger från de "riktiga" NATO-medlemmarna till de neutrala svenskarna och finnarna?

– Sverige – och Finland – (f.ö. inte neutrala länder – vi är alliansfria) har ett mycket nära samarbete med NATO och som uppskattas av organisationen och dess medlemmar. Vi har kunskap om och förmågor i vår del av världen som värdesätts och vi har rykte om oss att agera professionellt. Jag har känt ett genuint välkomnande från de allierade och sekretariatet. Men självklart finns gränser, vi är ju inte medlemmar

och deltar inte i beslutsfattande och vi omfattas ju heller inte av kärnan i samarbetet, den ömsesidiga solidariteten som uttrycks i NATO-stadgans artikel V.

– Kommer Sverige att lämna in ansökan om NATO-medlemskap inom de närmaste fem åren?

– Regeringen var i sin regeringsdeklaration 21 januari mycket tydlig med avsikten att inte söka medlemskap i NATO så det lär nog inte ske. Och det finns ju heller inget stöd för det, varken i riksdagen eller i folkopinionen.

– Vad norskt saknar du och din familj efter fyra år i Oslo?

– Jag och Monika saknar nog lättheten av att bo i ett grannland, inga språkbarriärer och även på andra sätt ett samhälle som liknar det svenska. Fisken, skaldjuren och skidåkning förstås, närheten till naturen i den underbara Osломarka.

– Känner ni sedan tidigare till Bryssel och Belgien närmare? Vad är ni mest nyfikna på att få stöta närmare bekantskap med?

– Egentligen inte. Hade en kort sejour här på 80-talet på ett riskkapitalföretag men annars känner jag Bryssel genom otaliga tjänsteresor. Ser verkligen fram emot att lära känna landet, historien, de vackra gamla städerna och allt det kulinariska förstås.

– Har du varit aktiv i några svenska föreningar under dina tidigare utlandsplaceringar?
– Bara genom

arbetet, svenska handelskamrar.

– Vad skall du tala om på vårt årsmöte? Något du redan nu vill framföra till Svenska Klubbens medlemmar?

– Det blir nog någon form av säkerhetspolitisk översikt men infallsvinkeln har jag inte bestämt. Jag ser framemot att ses!

– Får Svenska Klubben komma på studiebesök i det nya maffiga NATO-högkvarteret?

– Ja, det kanske kan ordnas, i alla fall till vissa delar av högkvarteret – men det kräver en del säkerhetsarrangemang så det måste planeras i tid. ■

Vinhörnan

Här får du möjlighet att rekommendera dina favoritviner.

Här kommer nästa inslag i serien Vindhörnan där Klubbens medlemmar kan rekommendera något av sina favoritviner.

Som tidigare år, kommer här en rekommendation för ett lite kraftigare rödvin som passar bra i vintertid. Tenuta Viglione är en italiensk vinproducent som framställer många ekologiska viner och har vita, röda och rosa att välja mellan. Alla deras viner är ännu inte certifierade men de strävar efter att uppnå det. Här vill jag rekommendera prisvärda *Tenuta Viglione – Primitivo Organic*.

Vingården ligger i distriktet Apulien i sydöstra Italien (eller ”klacken”) och vinet består av druvan Primitivo som är mycket populär där. Druvan har blivit mer och mer populär att odla organiskt. På Systembolaget finns det t.ex. 13 olika ekologiska val med Primitivo.

Tenuta Viglione är en vinnmakare i tredje generationen som grundades 1937. De har genomgått en stor förändring på senare år för att bli mer moderna

i sitt utbud, men har fortfarande som mål att främja lokala odlingar.

Vinet har en klar rubinröd färg och det har en doft med inslag av körsbär och plommon. Smaken har toner av vilda bär och är varm, rundad med mjuka tanniner. Det har inte lika stor kropp som många andra italienska viner och alkoholhalten ligger på rimliga 13 %. Jag rekommenderar därför personer som i vanliga fall tycker italienska viner är för kraftiga och ibland nästa ”sockriga”, att prova detta.

Utöver att vara ett gott rödvin att dricka i sociala sammanhang, så passar det väl med stekt eller grillat kött, och med färska ostar. Det tjänar inte mycket på att lagras, så avnjut det direkt. Det är en IGP och visst finns det bättre varianter, men det är klart värt det priset.

FAKTA

Inköpsställe: Bioplanet

Pris: 8.95 € (kan vara billigare om man köper åtminstone tre flaskor)

Tips: Ingemar Mikander

Har du ett vin som du varmt rekommenderar och ofta njuter av till en viss rätt och/eller i andra sociala sammanhang? Skriv en liten recension (cirka 250 – 300 ord) och om möjligt, var du köpte det och ungefärligt pris. Skicka den sedan till: svenskaklubbenbelgien@gmail.com.

Myofascia

– den utforskade vävnaden

Text: Eva Bartholdson

”I flera hundra år har anatomer och kirurger som jag inte närmare intresserat sig för den här vävnaden (fascia) eftersom den inte verkar vara någonting. Men faktum är att den inte bara är något – den är allt!” – Dr. Jean Claude Guimberteau

Forskningen kring fascia har utvecklats mycket under de senaste tio åren. Det är en del av anatomin som börjat få uppmärksamhet allt efter som förståelsen för dess funktioner har ökat. Fascia omsluter kroppen som en strumpa som håller samman alla muskler, ben och organ i kroppen ända ned till cellnivå och består av kollagena fibrer som skyddar, stödjer och fungerar som fästytta för muskler.

Skelettmuskulaturen skapar rörelse ihop med fascia och muskler utför rörelser med skelettbenen som hävstångar. Den minskar skaderisken genom att vara stötabsoberande och den är viktig för balans, hållning och koordination vid rörelse. Dessutom innehåller den en stor mängd smärtreceptorer. Vidare utgör den ett isolerande och skyddande lager som lagrar vätska. Om detta vätskeflöde hindras klibbar hinnorna ihop, vilket ger upphov till stelhet, smärta och inflammation. En fascia som inte är frisk kan leda till störningar i muskler och en hel rörelsekedja som inte ens ligger i närheten en eventuell ursprunglig skada. Detta leder till sämre rörlighet, vätskefyllda ödem, försämrad transport av vätska, blod och lymfa.

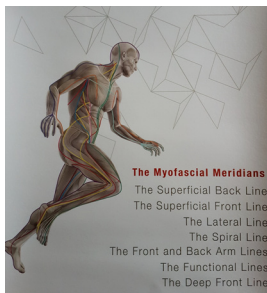
Fascia har också kraftöverföringslinjer (foto: Anatomy Trains, Thomas W. Myers) som är ett slags

dissekerbara meridianer av bindvävsstrukturer som arbetar för att skapa en flytande och balanserad rörelse som ger balans och direkt kontakt mellan kroppsdelar. Om kroppsdelar är blockerade, muskler är låsta och skelettdelar hamnat ur läge blir fascia förtunnad och stum av överbelastning, varvid cellerna får för lite vätska och näring och som i sin tur leder till att toxiner byggs upp med inflammerade och smärtande tillstånd som följd.

Vid exempelvis ryggskott har en spänning byggts upp som försämrar reaktionerna i nerver och muskler i det stela området. Om vi blir kalla eller extra stela, kan det räcka med att sträcka sig efter något för att de mothållande musklerna inte ska hinna reagera och några fibrer slits sönder. Det är oftast inte den aktiva kontraktionen som gör att något brister, utan bristningen följer samma mönster som vid en översträckning på grund av att kroppen inte riktigt hinner med.

Så ta hand om din fascia om du vill hålla dig mjuk, rörlig och undvika smärta. Vad kan man då göra för att stärka fascian? Några beprövade metoder är yoga, stretching, pilates, massage (både traditionella behandlingstyper och djupvågsmassage Swedish Fascia Vibes som bl.a. fungerar mycket bra vid behandling av hästar) och kroppsbalansbehandlingen rolfing som används mycket i Tyskland.

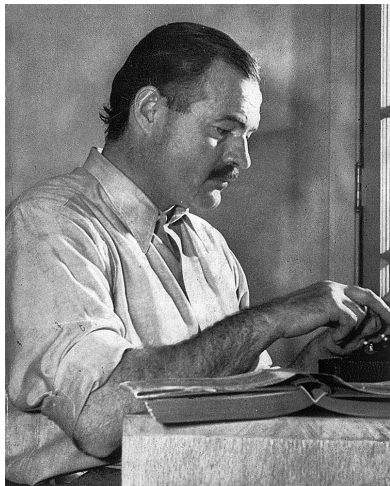
”**Fascia omsluter** inte bara allt i hela kroppen, den vänder upp och ner på hur vi ser på den” – Thomas W. Myers. ■

Capermans boktips

TEMA: HEMINGWAY

Den här gången blir mitt tips något annorlunda än mina tidigare boktips. Detta sagt så frångår jag inte mina stränga principer, att skriva om böcker på svenska och skriva av svenska författare. Den här gången blir det även tips på böcker ursprungligen skrivna på engelska. I förekommande fall anger jag den engelska originaltiteln.

lite lugnare under åren som föregick hans självmord. Den mest kända biografien över Hemingway är sannolikt A.E. Hochners vänporträtt "Papa Hemingway" som nog inte förtäljer hela sanningen, trots detta är det en god bok. Jag har de flesta böckerna från bokhyllan i mitt bibliotek med vissa undantag.

Boktipset har sin upprinnelse i ett besök i en Loppis-butik i Ängelholm. Vi besöker butiken kanske en gång i månaden och alltid har vi med något tillbaka, ofta då någon heminrednings sak. Emellertid hittade jag något annorlunda vid nämnda besök och det fick en del intressanta och oförutsedda konsekvenser.

Till salu var en bokhylla med ett hyfsad Hemingwaysamling, i huvudsak hans böcker men även en del biografier. Jag har anledning att anta att Hemingway är inte helt okänd för Bladets läsare. De flesta av er känner säkerligen till och har läst böckerna som utgavs under hans tid i livet, således fram till 1961.

Ryktet om Hemingway var under den tiden att han författade som han levde. Dock hade han, under en rad av år, varit tvingad av medicinska konsekvenser av sitt tidigare "aktiva" liv att ta det

Vad jag inte visste var att det hade även skrivits om Hemingway på svenska. Med mig hem fick jag Nils Erik Forsgårds "Hemingway – En betraktelse". När jag sedan nämnde mitt fynd för en av minna vänner så berättade han att han hade ytterligare en bok om Hemingway på svenska, "Hemingways sista flamma" skriven av Jan Sigurd. Plötsligt hade jag två böcker om Hemingway som var helt nya för mig. Det var en utmaning.

Båda böckerna är skrivna runt 2010, författarna har rest i Hemingways fotspår och naturligtvis läst Hemingway. I stor utsträckning med nya ögon och även läsning och resonemang kring postumt utgivna böcker. Men där slutar likheten mellan de två böckerna.

"Hemingway - En betraktelse" av Nils Erik Forsgård är just vad titeln antyder, en betraktelse och inte en biografi. Boken är en analys

över arvet efter Hemingway fram till indirekta kommentarer till globaliseringens mekanismer. Förordet är starkt där Forsgård skriver att hans bok rymms mellan två explosioner.

Den första vid Piave-floden i Italien vid midnatt den 8 juli 1918. Den dagen träffades Hemingway av granatsplitter från en österrikisk minkastarbomb och skadades svårt. Han blev i ett slag en sårad och hyllad krigsveteran.

Den andra explosionen inträffade i staden Ketchum i Idaho tidigt på morgonen den 2 juli 1961. Den morgonen steg Hemingway som vanligt upp tidigt, gick ned för trapporna, öppnade vapenskápet och tog ut sitt dubbelpipiga gevär. Sedan satte han mynningen mot pannan och tryckte av.

Forsgård kategoriserar sin bok som sin personliga separatfred med mister Hemingway. Själv vill jag göra tillägget att det är en god akademisk översikt över Hemingways skriftställande och liv i en vidare bemärkelse.

"Hemingways sista flamma" är en välskriven "reportagebok" i positiv bemärkelse. Boken kommer närmare Hemingways "privatliv och bekantskaper". "Sista flamma" alluderar på Hemingways sista "platoniska" förälskelse som var i en ung svenska, Birgitta. En rad andra personligheter passerar i revy. Bror Blixen är en av dem. Bror Blixen är kanske mest känd som Karen Blixens make i den Afrikanska Farmen. Han var även storviltjägare och god vän med Hemingway och han är förebilden till en personlighet i en av Hemingways starkaste noveller "The short Happy Life of Francis Macomber". Jan Sigurd träffar även förebilden för fiskaren Santiago i boken "The Old Man and the Sea" som var boken som renderade Hemingways Nobelpris i litteratur 1954.

Båda de svenska författarna refererar till postuma verk av Hemingway. De postuma verken är nog inte så väl kända men de visar en för många okänd sida av Hemingway. "A Moveable Feast" är en god introduktion. Här beskriver Hemingway sin tid i Paris under 20-talet när han var fattig och lycklig.

"The Garden of Eden" visar en sida av Hemingways författarskap som inte visar sig i tidigare böcker. Jag vill även hänvisa till "True at First Light". Den är svår men den bekräftar Bror Blixen som förebild i novellen "The Short Happy Life of Francis Macomber".

Vidare god reportageläsning är "The Dangerous Summer" som beskriver rivaliteten och kampen mellan två "tjurfäktare" under säsongen 1959.

Slutligen, vill ni läsa bra journalistik från åren 1920 till 1956 så rekommenderas "BY-LINE: Ernest Hemingway"! Detta är en samling av artiklar från internationella tidningar under nämnda tid.

En uppmärksam Bladet läsare noterar säkert att jag är engagerad i Hemingways skriftställande. Det stämmer. Bortsett från att jag läst det mesta Hemingway skrivit har jag i viss mån rest i hans fotspår.

Till en början var det Pamplona under "San Fermin" under åren 1976, 1977 och 1979. Hemingway beskriver Pamplona i en av sina tidigare böcker "Fiesta – The Sun Also Rises".

På senare tid har det blivit besök med min familj i både Pamplona, och i Paris i Hemingways fotspår. ■

Limhamns kalkbrott – ett unikum

Text: Lisbeth Ekelöf

Foto: Max Romersjö

Limhamns kalkbrott är ett av norra Europas största dagbrott. 1300 meter långt, 800 meter brett och 65 meter djupt. Det ligger strax innan eller efter Öresundsbron, beroende från vilket håll du kommer.

Dagbrottet invigdes 1866, men kalkbrytning förekom redan på 1600-talet. Redan Linné talar om kalkbrottet som han besökte under sin skånska resa 1749.

14 juni: I Malmö

Linné rapporterar i sin reseberättelse om kalkbruket i Limhamn en halv mil väster om staden. Han berättar om hur bröderna Ernest och Niclas Suell här byggt en speciell kalkugn, som ger 150 tunnor kalk om dagen. Som bränsle användes engelsk stenkol.

Kalken bröts på ängarna väster om Malmö. Övers fanns svartmylla, sedan grus med en del krita och flinta i, därefter grov krita. Till bruk var den utmärkt men svår att exportera eftersom ”Malmö är långgrund och alltså ingen hamn”.

Linné letade efter gips, som skulle finnas i springorna mellan kalkstenslagren, men han fann ingenting sådant. Han hänvisades än hit och än dit men fann att det mesta inte var sant. ”En bergmästare borde sändas hit för att pröva.”

(Ur Linnés skånska resa, berättad 250 år senare av Ove Torgny).

Här finner man två sorters kalksten; Köpenhamnskalksten och därunder Limhamnskalksten. För 55–65 miljoner år sedan bildades här ett tropiskt hav under Paleocen-tiden. I stenen kan man fortfarande finna spår av fossil av korall, sjöborrar, krokodiler och hajtänder. Brytningen skedde från början för hand, men i början av 1900-talet började man använda dynamit och maskiner. 1874 byggdes en smalspårig järnväg med hästdragna vagnar för att transportera kalkstenen till hamnen. 1883 fick Skånska Cement tillstånd att använda ånglok istället. På grund av allt damm som brytningen förorsakade klagades det från grannarna i området. En tunnel byggdes

som invigdes av Tage Erlander 1968. Endast tio år senare upphörde cementtillverkningen men brytningen av kalk upphörde inte förrän 1994. Skånska Cement levererade en gång i tiden cement till fundamentet till Kristusstatyn in Rio de Janeiro.

Kalkbrottet ägs idag av Malmö kommun och blev ett kommunalt naturreservat 2010-11. Runt kalkbrottets kant går en fyra kilometer lång promenadstig som ger en fin utsikt över kalkbrottet. Efter att kalkbrottet blev naturreservat anordnas guidade turer vid olika tidpunkter på året. Att det blev naturreservat har också påverkat fauna och flora i positiv riktning. Kalkbrottet är en av Sveriges tre viktigaste områden för den akut hotade grönläckiga paddan.

Dessutom hemvis för ett flertal hotade arter, bland annat kalkkrassing och den större vattensalamandern. Även nya insektsarter för Norden har hittats där, bl.a. skalbaggen resedajordloppa och rostekeln. Den sällsynta skalbaggen kortvingen har aldrig tidigare påträffats i Skåne men har gjort brottet till sin hemvist. Dessutom gjorde man 2017 det första fyndet av gulört. Det bådär alltså gott för fauna och flora.

Kalkbrottet kan från början ses som ett fult intrång i naturen, men ju mer man begrundar det desto mer växer det i skönhet. De guidade turerna är onekligen intressanta och kan varmt rekommenderas. Guiderna är kunniga och det är en speciell känsla att röra sig på kalkbrottets botten. ■

Grupporträtt av **FRANS HALS** på Musées Royaux des Beaux-Arts i Bryssel

Text: Catharina Yates

I skrivande stund har ovanstående utställning inte ännu börjat, men jag har valt att berätta om Frans Hals eftersom ett flertal av hans familjeporträtt kommer att visas i samband med Nationalmuseets utställning "Dutch Spring" fram till 19 maj 2019. Det handlar framför allt om ett stort porträtt av familjen Van Campen som visas för första gången på 200 år, uppdelat i tre fragment och nyligen restaurerad.

Frans Hals, född ca 1580 i Antwerpen, död 1666 i Haarlem, blev snabbt den mest framstående eleven till Karel Van Mander och anses vara en av de stora personligheterna inom den holländska målarkonsten. Hans porträttgalleri som omfattar alla samhällsklasser ger en synnerligen livfull bild av ett starkt och livlustigt Holland. Karaktäristiskt är hans djärva måleriska touche som stundom har en impressionistisk frihet. Från 1630-talet tog han även intryck av Rembrandt och lade då större vikt vid kompositionen av sina målningar än tidigare. Men trots detta står Frans Hals sällsynt fri från påverkningar och utvecklade en helt personlig målarteknik. Han ägde en för tiden ovanlig förmåga att med humor fånga det snabbt förbiglidande ögonblicket i mimiken vilket han gjort i närgångna skildringar av sina modeller.

Frans Hals levde större delen av sitt liv i Haarlem och på grund av dålig ekonomi åtnjöt han

statligt understöd. 1610 inträdde han i Lukasgillet vars ledare han blev 1644. De tidigaste verken man känner till är daterade ca 1610 då Hals var i 30 årsåldern. Först 1616 fick han sin första stora beställning, en gruppmålning (skyttetavla). De flesta av Frans Hals grupporträtt, totalt åtta stycken, finns i Frans Hals museet i Haarlem.

Från och med 1654 försämrades Frans Hals liv avsevärt. Hans bohag beslagtogs på grund av skulder varför han begärde understöd av Haarlems kommunalnämnd. Det är tragiskt att denne framstående konstnären blev tvungen att avsluta sitt långa liv på stadens fattighus. Två av hans mest kända grupporträtt skapades där, ålderdomsverken av de kvinnliga och de manliga medlemmarna i fattighusets styrelse – båda tavlorna visar Frans Hals skickliga målarteknik och hans psykologiska inblick i människans personlighet. Frans Hals avled 1666 i Haarlem.

Frans Hals verk finns representerade i otaliga internationella museer varav Stockholms National Museum – porträttet av "Daniel von Aken spelande fiol".

DUTCH SPRING

– Portraits of FRANS HALS

Musées Royaux des Beaux-Arts de Bruxelles
www.fine-arts-museum.be

Inträde: seniorer 8 €, vuxna 10 €

SALTLAKRITS

Text: Olof Nordling

De mer livserfarna i läsekretsen kommer nog ihåg barndomens piastrar som man kunde köpa i kiosken för några få ören styck. Kanske även de små askarna med

Salmiak – och med Salta Katten (som fortfarande finns, förstås). Krönikören minns dem i varje fall med nostalgiskt välbehag och inbillade sig länge att saltlakrits var en unik svensk företeelse. Detta särskilt när första flytten utomlands gick till Frankrike på 70-talet där det visade sig att ingen fransos vid sunda vätskor skulle sätta tänderna i en salt piaster frivilligt! Många år senare, då i Kalifornien, såg krönikören en glasburk med saltlakrits högt uppe på en hylla i en godisbutik i Santa Monica, bad bodknodden ta ner den och köpte en lagom dos. Detta till bodknoddens oförställda förvåning: ”Jaså, från Sverige? Jag har alltid undrat vilka som äter sån ’t!”.

Dessa godsaker faller uppenbarligen inte alla på läppen och det är väl en smak som bara kan förvärvas i unga år, men man ska inte tro att saltlakrits är unikt svenskt eller ens en svensk uppfinning! Till att börja med är det i Medelhavsområdet och Asien som lakritsroten växer naturligt och det var en italienare, Giorgio Amarelli, som år 1731 för första gången lyckades göra pastiller av lakritsrotens saft. Det finns ett lakritsmuseum till äminnelse av detta, se www.museodellaliquirizia.it, som också visar att familjen Amarellis verksamhet fortsätter än idag. Sedan var det Nederländerna som hittade på att göra lakritsen salt! Lakritsrot som råvara måste de visserligen importera, men det holländska ost-

indiska kompaniet var ju bra på att släpa hem vad som helst (särskilt allt som kunde säljas vidare dyrt till tyskarna). I Nederländerna heter lakritspastiller ”drop” och nyttjades ursprungligen mot förkylning och halsont i detta regniga land (till den grad regnigt att krönikören under några år där

införde begreppet Nederbördsländerna - på franska Pluie-Basse...). Ursprungligen var alla drop hårda pastiller men på 60-talet råkade en sats bli mjuk av misstag vilket dock slog an bland kunderna och breddade utbudet rejält. Drop kan nu vara av allehanda slag, hård eller mjuk och salt eller söt eller med andra tillsatser i fantasirika blandningar där barndomens piastrar och Salmiak framstår som fattiga kusiner. Den översvallande rikedom som drop i Nederländerna framgår tydligt i den holländska versionen av Wikipedia som räknar upp ett 90-tal sorter! Där konsumeras också mest drop i världen per invånare – hela två kilo per person och år! Exakt hur man tillverkar dessa förträffligheter vet jag emellertid inte och önskar knappast få reda på heller. Det är säkert som med korb och politiska överenskommelser – man mår bäst av att inte vara vittne till hur de uppstår!

I Belgien är saltlakrits en uppenbar bristvara, men denna brist kan avhjälpas i svenskinriktade butiker och dessutom i belgiska utposter av den nederländska lägriskedjan HEMA som har ett visserligen beskedligt men dock urval av äkta holländsk drop. Själva passar vi på att stanna och bunkra drop så snart vi är i Nederländerna – oftast på väg per bil till eller från den höga nord. De nederländska bensinstationerna är välsorterade och har nästan allt

man kan önska sig på dropfronten. Naturligtvis kan man också köpa på nätet, se bara <https://www.meenkdrop.nl/our-liquorice>. Där kan man räkna till 68 olika sorter som anrika Meenk producerar och levererar via många återförsäljare på nätet, inklusive Amazon.

Det finns faktiskt en helt annan historisk koppling till Belgien. Napoleon lär ha varit en inbiten lakrits-läkare som alltid hade lakritspulver på sig, om än

inte salt. Vem vet – kanske tog hans lakrits slut under slaget i Waterloo och stressade herr kejsaren till taktiska misstag? Tänk om han i stället hade segrat, med lakritsens hjälp, och kanske vunnit Europaherravälde för gott – eller lidit ett slutgiltigt militärt nederlag någon annanstans? Vad skulle ABBA då ha varit hänvisade till att sjunga? I ena fallet "Waterloo", fast på världsspråket franska förstås, men i andra fallet "Dnepropetrovsk" eller något annat lika svärmmat! Tanken svindlar... ■

Julgransplundring

Cirka fyrtio barn och lika många vuxna plundrade granen på Svenska kyrkan! Tomten, som var lika populär som vanligt, delade ut godispäisar till alla barn, som varit snälla!

Unga kvinnor av Louisa May Alcott

Text: Margareta Dubois Ingelson

I en artikel i The New York Times läser vi att Louisa May Alcotts Little Women fyller 150 år. Artikeln bevisar att boken är fullt levande på båda sidor av Atlanten.

Jag läste boken, ett prydligt exemplar av Unga kvinnor som min mormor fått på 1880-talet och vars fortsättning om skolan i Plumfield min morfar läste.

När jag sökte mer uppgifter om Little Women mötte jag många som läst boken. I den engelska bokhandeln frågade jag den dam som kom med den beställda boken om hon läst den. Kanske på franska? Nej, på ryska, i Moskva!

I min vanliga franska bokhandel hittade jag boken med titeln Les Quatre filles du Dr March i sagoboksformat. Man upplyste mig om att den var obligatorisk läsning för nio-åringar i flera skolor.

De fyra karaktärerna i Unga kvinnor är väl ut-mejslade. Meg, den äldsta, framställs som god och litet moderlig, har brunt hår och prydlig spetskrage. Hon liksom systemn Jo arbetar och förtjänar pengar, inte så vanligt eller accepterat i den miljön. Meg är guvernant i en förmögen familj i stan.

Systemn Jos arbete består i att vara sällskapsdam hos sin gamla rika faster March, en fordrande och lynnig dam.

Beth är den tredje, blyg och litet barnslig, leker med dockor och kattungar, men är musikalisk och längtar efter att få spela på ett riktigt piano. Under tiden försöker hon tappert få musik ur familjens gamla dåliga instrument.

Yngst är Amy, söt och litet behagsjuk, stolt över sitt vackra blonda hår. Hon är den enda som får gå i (betalande)skola.

Historien utspelas i New England under amerikanska inbördeskriget (1861-1865) och fadern lämnade familjen för att delta i kriget, givetvis på de Nordstaternas, Unionens, sida. Modern »Marmee«, söker efter bästa förmåga att inte visa sin oro eller att låta döttrarna lida av de knappa resurserna. Hon är en idealistisk mor och socialt medveten och tog sig an nyinvandrade irländare och en fattig familj Hummel från Tyskland, som talar ett brutet språk och lever i verklig nöd. Såväl döttrarna som modern gick regelbundet dit och offrade dem t o m sin goda juldagsfrukost!

Jo är intellektuellt ambitiös och skriver artiklar för ortens tidning. Hon har med systrarna bildat en klubb med den berömda Pickwick Club som förlaga. Alla skrev de artiklar för The Pickwick Portfolio, organet för deras Pickwick club. De sammanträdde formellt under namn från sagda klubb.

Hemtrevnad vintertid med brasa och eftermiddagste och viktiga saker att diskutera, som uppsättningen av ett nytt teaterstycke, som vanligt skrivet och regisserat av Jo med Meg i huvudrollen. Framförandet av detta beskrivs dråpligt, kulisserna faller när hjälten kommer med sitt svärd i högsta hugg och aktrisen Meg gör sig illa i en fot men alla deklamerar sina repliker korrekt.

När den stora grannvillans ägare, en ensam, tillbakadragen herre de sällan ser, får hem sin sonson Laurie, blir historien strax litet livligare. Laurie som var tillfälligt sjuk, följer familjen Marchs liv genom fönstren och längtar efter deras gemenskap. Efter Jos spontana besök hos honom blev det lätt att uppsöka systrarna. För utomhuslek är speciellt Jo Lauries kamrat, men alla tycker om den vackre och rolige Laurie och besöker gärna det stora huset med dess rikedom av konst, böcker och en stor flygel! Efter mycken tvekan vågar den blyga Betty anta Lauries inbjudan att spela på det vackra instrumentet.

Laurie är den ende unge man vi möter i boken och lär vara tecknad efter en ung polsk man, Ladislas Wisniowski, kallad Laddie, som Alcott träffade under sin resa i Europa och upplevde en kort romans med. Eftersom hon förstört de dagbokssidor som kan ha beskrivit denna romans, måste den ha betytt mycket för henne.

Vi kan sätta detta i samband med hennes yttrande i en intervju « I am more than half persuaded that I am a man's soul put by some freak of nature into a woman's body...because I have fallen in love with so many pretty girls and never once the least bit with any man. » Att så öppet bekänna sig vara lesbisk visar stort moraliskt mod.

Alla viktiga personer i boken har en parallell i Alcotts liv, så är skildringen av Beths död påverkad av hennes syster Lizzies bortgång eller hennes avundsjuka på yngsta systern May i teckningen av Amy.

När en äldre, förmögen dam förbereder en resa till Europa erbjuder hon inte Jo, vilken dock antogs vara mer bildad och skickad att resa, utan den väluppföstrade Amy, till Jos besvikelse. Den europeiska resan beskrivs roande men kappast realistiskt: de landar på Irland, reser igenom England, Tyskland och kommer slutligen till ett paradisiskt Nice.

Efter sin årslånga resa kom Amy hem, gift med Laurie, som flytt hemstaden sedan han fått korgen av Jo, men som lyckats följa efter Amy och hennes resällskap där ingen tog illa upp över hans djärvhet.

Att Margret, eller Meg, skulle gifta sig tidigt var att förutse men inte att Jo skulle gifta sig med den gode professor Friedrich Bhaer som kommer in i historien lite plötsligt och inte var hälften så rolig, charmig eller rik som Laurie! Men Jo var nöjd och har höga tankar om denne kraftige, lärde och solitt tyske professor. Tillsammans upprättar de pojkskolan tecknad i Little Men: Life at Plumfield with Jo's Boys (1871).

Louisas far, Amos Bronson Alcott, var mycket fordrande, konstant fattig men full av intressanta idéer. Han och hustrun Abigail May tillhörde « the Transcendental Club » tillsammans med kända män som Ralph Waldo Emerson och Henry David Thoreau. Genuint intresserad av pedagogik ville Amos sätta upp en experimentkola i Boston, vilken hade kunnat bli en inkomstkälla och bota familjens notoriskt dåliga ekonomi. Projektet misslyckades emellertid

och familjen måste åter flytta, vilket den lär ha gjort sammanlagt 20 gånger! 1850-talet var en ekonomiskt svår tid för dem alla och döttrarna måste arbeta för sin utkomst, som guvernant, hemsömmerska eller hushållshjälp.

Fadern kritiserade Louisas självständiga och fria sätt. Hon började nu sin livslånga vana att springa, hon sprang verkligen ganska långt och regelbundet, knappast vanligt i hennes generation!

Louisas räddning var hennes skrivande. Redan på 1850-talet fick hon god kritik för sina äventyrsnoveller för ungdom om spioner, hämnd och förrädare, först utgivna anonymt.

Hon slog igenom med Unga kvinnor, 1868, inspirerad av sin egen familj sedan denna slagit sig ned i The Orchard House i Concord i Massachusetts.

Trots fattigdomen växte den unga Louisa upp i en intellektuellt inspirerande men också fördrande miljö och hade författare som Margaret Fuller, Julia Ward Howe eller Ralph Waldo Emerson och naturalisten Henry David Thoreau som lärare.

För oss svenskar är det intressant att konstatera att just Ralph Waldo Emerson och Henry David Thoreau var de som Fredrika Bremer under sin amerikanska resa bad att få träffa. Hon var mycket riktigt vid Walden's Pond, vilket framgår av hennes Hemmen i Nya Världen, även om hennes entusiasm för Thoreau mattades något efter deras samvaro.

Om man vid rätt ålder får Louisa May Alcotts roman Unga kvinnor i sin hand riskerar den att bli en genomgripande upplevelse. Den realistiska miljöskildringen inkluderar på ett ovanligt inspirerat vis sin läsare. Dit hör t ex kläderna som det ofta talas om och ganska detaljerat. Givetvis har boken filmats flera gånger.

I ovan nämnda The New York Times-artikel om Louisa M. Alcott kommer flera röster till tals, alla är kvinnor och de flesta men inte alla har ett intellektuellt yrke och påstår sig ha inspirerats i sitt yrkesval av Jo! Detta fenomen är inte enbart amerikanskt utan finns med i något så osannolikt som Elena Ferantes Neapolitan Quartet från 1950-talets Neapel, där två väninor sägs vara «obsessed» av boken!

Kända författare som anser sig vara inspirerade av Louisa M. Alcotts verk är bl a Erica Jong, J.K. Rowling, Enid Blyton och Gloria Paretzky, som skriver «Amy, Beth, Meg and Jo, who made me become a writer, were my family and friends.»

Anne Boyd Rioux, professor vid New Orleans universitet, gav nyligen ut Meg, Jo, Beth and Amy : The story of Little Women and Why it still matters.

Nedbruten av sjukdom dog Louisa 1888 vid 55 års ålder. Olika källor anger skilda orsaker. Kan ske av ett slaganfall, eventuellt en förgiftning, för hon arbetade med sjuka under inbördeskriget och kvicksilver användes som läkemedel.

Louisa May Alcott har inte glömts bort i USA utan ägnas fortfarande mycken uppmärksamhet.

Hemmet i Concord är ett museum och är öppet för besökare. Hennes bild pryder ett 5-cents frimärke från år 1940.

År 1996 upptogs hon i National Women's Hall of Fame.

Louisas grav i Sleepy Hollow cemetery i Concord, nära Emersons, Hawthornes och Thoreaus, på en sluttning som kallas «Authors' Ridge», besöks alltjämt av trogna beundrare. ■

AfricaMuseum

– ex. Musée Royal de l’Afrique Centrale

Text: Henric Weyde

Efter fem års renoveringar öppnades AfricaMuseum i Tervueren i december 2018 under sitt nya namn. Det ursprungliga syftet var att påvisa Kongo ekonomiska potential och attrahera investeringar dit. Kungen ansåg att museet skulle vara ett propagandainstrument för hans koloniala projekt i Kongo. Museet har nu fått en ny fysisk men också mental inramning säger museets direktör Guido Gryseels. Museet var tidigare ett exempel på det

rådande systemet av militärt förtryck, en rasistisk regering och ett kapitalistiskt system som härrörde från exploatering av naturresurser och människor. De europeiska ländernas kolonialiseringen under 1800-talet byggde på dessa principer. Enligt direktör Gryseels tar museet nu sitt ansvar för att under åren spridit ett kolonialt budskap och en övertygelse av att västvärldens kultur var överlägsen den afrikanska.

Ursprung

Museet skapades i anslutning till Exposition universelle 1897 på initiativ av kung Léopold II för att visa hans privata koloni Kongo. Utställningens koloniala sektion var förlagd till Tervueren och blev en stor framgång. Kungen beslöt att permanenta utställningens Palais des Colonies och en mer prestigefylld byggnad färdigställdes 1910.

Samlingar

Museets samlingar fylldes kontinuerlig på fram till 1960 med objekt och rituella föremål som hämtats från Kongo av missionärer, regionala funktionärer och vetenskapliga expeditioner.

Huvuddelen av samlingarna kommer från Kongo, men i samlingarna ingår också objekt från andra länder och kontinenter. Museet har den mest omfattande dokumentationen över centrala Afrika med 120 000 etnografiska objekt, 3 km historiska arkiv, 10 miljoner zoologiska specimen samt foton, filmer, kartor och mineralprover. En del av samlingarna härrör från enskilda donationer. Endast 1 % av denna enorma samling visas för allmänheten.

Frågan om restitution

Just nu har debatten åter tagit fart om återlämnande av föremål till République démocratique du Congo-RDC. Museets direktör finner det

inte normalt att 80 % av Afrikas kultur- och konstobjekten befinner sig utanför den afrikanska kontinenten. Museet är berett att göra sina arkiv tillgängliga och göra en inventering av på vilket sätt dess samlingar har förvärvats för att visa om de förvärvats på ett lagligt eller inte lagligt sätt. Ett nytt museum kommer inom kort att öppnas i Kinshasa.

Avkolonisering

Avkoloniseringen fortsätter och inom den afrikanska gemenskapen finns det de som helt vill riva och förstöra museet men andra med mera sansade åsikter anser att det bör utvecklas till en delad institution.

Ett museum för familjen

En passionerad upplevelse för stora och små och renoveringen har tagit hänsyn till familjernas behov av mottagande och olika tjänster.

Museet efter renovering

Museet avser att ha en samtida vision och syftar till att ge en avkoloniserad bild av Afrika. Ingången sker via en ny paviljong med kassa,

butik, restaurang, plats för pique-nique och garderob. En tunnel leder till den huvudsakliga museumbyggnaden. Den tillgängliga ytan för besökarna har ökat till 11 000 m². En ny scenografi har införts och samtida konstnärer visas.

Forskningsinstitution

Museets är en plats för forskning om tidigare förhållanden i Afrika och ofta i samarbete med institutioner i Afrika.

Bibliotek

Ett centralt bibliotek och fem specialiserade bibliotek. Studie av dokument sker på plats. Utlåning är inte tillåten men det går att ta kopior.

AfricaMuseum,
Leuvensesteenweg 13, 3080 Tervuren
+32 2 769 52 11
www.africamuseum.be
Museumspårvagnen, tram 44,
går från Square Montgomery
till Tervueren och tillbaka.

KANAL BRUT

Centre Pompidou i Bryssel

Text och foto: Catarina Yates

Som alltid finns det oändligt mycket att se i konstvåg i Bryssel och om man är fascinerad av modern konst, kan jag varmt rekommendera en rundvandring i den f.d. Citroën-fabriken, öppet för allmänheten fram till 19 juni 2019. Det var alltså år 2015 som regionen « Bruxelles Capitale » förvärvade Citroëns garage som dominerar Place de l'Yser i centrala Bryssel, ett stenkast från kanalen. I samverkan med Centre Pompidou upkom idén att transformera garaget till ett nytt konstcentrum i Bryssel,

varför man lancerade en arkitekttävling, vars vinnare utropades i mars 2018. När bilaktiviteterna upphörde i april 2018 fick man äntligen ockupera byggnaden, detta knappt två veckor före invigningen av det provisoriska moderna museet.

Det forna Citroëngaraget imponerar ännu idag tack vare den spektakulära byggnadens storlek som ger intryck av ett palats bestående av glas, stål och betong och vars avrundade fasad

dominerar Place de l'Yser. Det var i början av 1930-talet som André Citroën förvärvade tomten som för honom var den ideala platsen för hans nya fabrik och som under en lång period förblev en av de största i Europa. I samverkan med den franske arkitekten, Maurice-Jacques Ravazé, och de belgiska, Alexis Dumont och Marcel Van Goethem, ritades ett för tiden modernt komplex, 16500 kvadratmeter stort, och 12 meter högt. Här tillverkades bilarna som sedan ställdes ut i bottenplanens showroom. Under andra världskriget ockuperades garaget av tyskarna och senare utökades fabriken yta genom att bygga till två våningar ovanför utställningslokalen på gatuplan.

Förutom att åtnjuta högst varierande konstarter, t.ex. en gigantisk konstruktion/skulptur av Tinguely i entréhallen och flera skulpturer av Calder, är det fascinerande att vandra omkring och se var bilarna tillverkades, också att få en inblick i arbetarnas dagliga liv, ty det bör påpekas att André Citroën var ytterst mån om sina anställdas välmående. Här fanns stora omklädningsrum, duschkabiner, och tillgång till barnavård och läkarmottagning, en något för tiden sällsynt situation för fabriksarbetare. Jag rekommenderar att man klär sig varmt under

vinterperioden trots att man erhåller filtar vid ingången, och detta är också en spännande utflykt för barn. Ta tid, ty detta är inte en utställning man kan se på endast två timmar! Först i början av 2023 beräknas det nya kulturcentrum öppna. Passa därför på att gå dit innan

det stängs den 19 juni 2019.

Slutligen lite

information om André Citroën, född 1878, död i Paris 1935. Citroën var en fransk industriman och grundläggare av bilmärket Citroën. 1913 igångsatte han tillverkningen av en speciell kuggtyp som gav säkrare kuggjul. Det var först 1919 som han förvandlade sin ammunitionsfabrik

till bilfabrik (den första i Europa), och började montera bilar på löpande band. Den första framhjulsdrivna bilen tillkom 1934.

Idag tillverkas fortfarande Citroënbilarna men har fallit under Peugeotkoncernens ledning.

Kanal-Centre Pompidou

Quai des Péniches, 1000 Bryssel
(metro Yser - ingång längs kanalen)
Öppet 12 till 18, lördagar till 22
(stängt på tisdagar)

Vem står där och varför?

Text: Karin Tullberg

Bryssels mest kända staty måste vara Manneken Pis. En sägenomspunnen figur, Bryssels äldsta invånare, uppsatt som han är redan 1619, skulpterad av Jérôme Duquesnoy, vars sonson med samma namn snidat några av apostlarna i katedralen Saints-Michel-et-Gudule.

Här och där i staden står olika statyer, men vilka är de och varför har de fått den äran? Jag har valt ut ett antal, som jag fäst mig vid, och som utträttat något, som jag tycker är viktigt.

Kungarna är väl de som är lättast att känna igen, även om Leopold I på sin 47 meter höga pelare på Place des Congrès, kan vara svår att urskilja. Litet enklare med Leopold II vid Place du Trône och Albert I bland alla skateboardare längst ner på Mont des Arts, i synnerhet som han har sin hustru, drottning Elisabeth, mitt emot på place de l'Albertine. Drottning Astrid har en staty vid södra muren av Laekens slott och kung Baudouin fanns tidigare på en gräsplätt, numera byggarbetsplats, nedanför katedralen.

Mitt på Place Royale står en ryttarstaty av Godefroid de Bouillon, korsriddaren som befriade Jerusalem 1099. Efter Belgiens självständighet ville man ha en värdig representant för hela landet och han sattes upp 1848. Här stod, tills de franska revolutionärerna smälte ner den, en staty av Charles de Lorraine, som under mitten av 1700-talet var Maria-Thericias guvernör i de Södra Nederländerna. Han skapade Place Royale med kringliggande byggnader (det stora slottet på Coudenberg hade brunnit 1731), Parc de Bruxelles, parlamentshuset och sitt eget palats vid Place des Musées, förutom att han gjorde Bryssel känt som en livlig och

kulturell stad. Han har fått en ny staty vid sidan av sitt eget palats och en ryttarstaty av honom finns ovanpå Maison des Brasseurs vid Grand' Place. Hans samtida, den ryktbare prins Charles-Joseph de Ligne, poet, diplomat, resenär och trädgårdsanläggare, som roade sig kungligt tillsammans med guvernören, har en staty i Parc d'Egmont.

Inte långt därifrån ligger Petit Sablon som har ett staket med trevliga figurer, som representerar hantverk av olika slag. Inne i parken står en stor staty av grevarna Hornes och Egmont, som förgäves försökte dämpa religionsföljelserna på 1500-talet. De var medlemmar i något som kallades adelsligan, som regelbundet träffade Marguerite de Parme, Filips II halvsyster och guvernör, för att diskutera läget och Egmont for också till Spanien för att förklara situationen för Filip II. Men denne hörde inte på det örat utan skickade i stället hit hertigen av Alba och några av de första som tillfångatogs var grevarna. De halshöggs sedan på Grand' Place 1568. I en halvcirkel bakom dem finns framstående 1500-talsmän: Guillaume le Taciturne, medlem av adelsligan, Louis de Bodeghem, arkitekt (Maison du Roi), Henri de Bréderode, adelsligan, Cornelis Floris de Vriendt, arkitekt (Antwerpens stadshus), **Rembert Dodonné**, botanist, **Gérard Mercator**, geograf, Abraham Ortelius, kartograf, Jean de Locquengien, ståthållare, **Bernard van Orley**, renässansmålare och Philippe de Marnix, diplomat

Gerard De Kremer (1512-1594) kallade sig Mercator. Matematiker och geograf. Känd framför allt för sin fortfarande använda kartprojektion.

och filosof. Här hade också André Vésale kunnat vara med, Karls V läkare och forskare. Hans anatomiska forskning var unik och banbrytande. Han har en staty på Place des Barricades.

1700-talet har ännu en representant i François Anneessens på platsen med samma namn vid Boulevard M. Lemonnier. Anneessens var med i en av skrånas ordnad protestaktion mot den österrikiska överheten, blev fängslad, halshuggen (fast han inte var adlig) och begravd invid predikstolen i Eglise de la Chapelle. Detta gav anledning till ännu ett uppror, för den österrikiske guvernören ville flytta Anneessens till en annan grav, men kejsaren ingrep och Anneessens fick vila i frid. Statyn är uppförd 1889.

När Belgien blev självständigt ville man hedra

Rembert Dodonné (1517-1585). Botanist och läkare. Skrev bl.a. Cruydeboek, där han främst behandlade medicinalväxternas egenskaper.

dem som hjälpt till att åstadkomma detta. På Place de la Liberté finns Charles Rogiers, som under revolutionen ledde en här från Liège och blev medlem av den provisoriska regeringen och minister på olika poster därefter. Den franske generalen Belliard, som varit i Bryssel som överbefälhavare under konsulatet 1802, blev skickad hit igen dagarna efter att landet blivit självständigt då i egenskap av ambassadör. Han hjälpte till att bevara det unga landet från anarki och försvara det på ett storartat sätt, då holländarna i augusti 1831 försökte ta tillbaka Belgien. Hans staty står vid Rue Royale, där Rue Baron Horta kommer upp (gatan med Belliards namn börjar på andra sidan Parc de Bruxelles).

Under en kort kaotisk tid var Alexandre Gendebien regent (statsöverhuvud), innan baron

Surlet de Choquier tog över. Han var den som 21 juli 1831 förestavade kungaeden för Leopold I. Därefter var Gendebien parlamentsledamot. Hans staty står på ena sidan av Square Frère-Orban och Frère-Orban själv står på andra sidan. Denne var advokat, liberal och innehade olika ministerposter under hela senare delen av 1800-talet. En annan liberal advokat var Théodore Verhaegen, mycket verksam i kommunal- och rikspolitik. Hans staty finns utanför Bryssels fria universitet vid Avenue Franklin Roosevelt, eftersom han alltid förespråkade fri undervisning och lyckades få liberaler och frimurare med sig, när det gällde att grunda ett universitet fritt från katolskt eller annat inflytande. Mittemot honom på avenuen står en annan representant för det fria ordet: en omstridd spanjor Francisco Ferrer, som flyttats runt i staden sedan invigningen av statyn 1909 och hamnat här 1966.

Också vid Franklin Roosevelt, där Avenue Victoria börjar, sitter Ernest Solvay, uppfinnaren av en enkel metod att framställa soda på kemisk väg, den exemplariske företagsledaren, donatorn, senatorn

Augustin-Daniel Belliard (1769-1832). Fransk general som möjliggjorde Belgiens bildande, då han 1831 stoppade holländarnas offensiv.

Ernest Solvay (1838-1922). Uppfann en process för att ur ammoniak få soda, patenterad 1861. Startade en industri för tillverkning av "Solvay-soda". Ordnade med pensionering, 8 timmars arbetsdag, betald semester för sina arbetare.

och ministern. Han skapade också ett fysiologisk-institut och en Handelshögskola, som bär hans namn. Gömd i grönskan vid Avenue de Brésil står Henri Pirenne, berömd professor i historia i Gent. Han utgav mellan 1899 och 1932 sju volymer om belgisk historia och en mängd andra historiska verk. Under första världskriget satt han fångslad i Tyskland.

Förutom Ernest Solvay finns endast en industrialist i denna samling: John Cockerill. Hans staty med fyra metallarbetare runtom står på Place de Luxembourg. Hans far William Cockerill kom till Belgien under slutet av 1700-talet med maskiner för textilindustrin och John gick vidare med att utveckla metallindustrin i Liège-området. Han och hans bror utvecklade den första masugnen, som använde koks. Efter revolutionen försåg Cockerill först Belgien sedan stora delar av Europa med järnvägsräls, lok och vagnar. De hade tidigt monopol på ångmaskintillverkningen Numera ingår Cockerill-företaget i gruppen Arcelor.

Gabrielle Petit (1893-1916) var sjuksköterska under första världskriget och framgångsrik budbärare av hemlig information. Sköts av tyskarna i mars 1916.

Engelsmannen John Cockerill (1790-1840) emigrerade till Belgien och skapade där en av världens största industrikoncerner med bl.a. kolgruvor, stålverk och mekaniska verkstäder. Byggede landets första järnvägar, lokomotiv och vagnar.

En kvinna står staty på Place St Jean: Gabrielle Petit, som kämpade i motståndsrörelsen under första världskriget och blev skjuten av tyskarna 1916. Annars finns många krigsmonument, men jag tar inte upp dem, för man kan på monumenten läsa vilka det handlar om. Revolutionens offer är begravda på Place des Martyrs, där monument till deras ära är upprättade.

Men jag skall sluta som jag började med en fiktiv figur och denne är Peter Pan. Han sattes upp i Parc d'Egmont mellan krigen som en symbol för vänskapen mellan brittiska och belgiska barn. Om man tittar efter har han kulhåll från andra världskriget genom kroppen – kulhåll, som man låtit sitta kvar som en påminnelse om krigets meningslöshet.

Peter Pan: "Barnet som inte ville bli vuxet". Den engelske skulptören George Frampton (1860-1924) skänkte 1924 statyn till minne av den engelsk-belgiska vänskapen under första världskriget.

Släktforska med DNA

Text: Christian Juliusson (christianjuliusson@hotmail.com)

Allt började med en julkapp. Ett litet konstigt brunt kuvert som visade sig innehålla – ett DNA-test! Det var min svägerska som trodde att detta skulle skänka en ny dimension till mitt mångåriga släktforskande. Hon anade nog inte hur rätt hon hade: Drygt två år senare är jag helt biten av detta, och mitt släkktråd växer för varje dag som går.

Vad det i mitt fall handlade om var ett s k ”FamilyFinder-test” hos företaget FamilyTree DNA, som analyserar mitt autosomala DNA (det vill säga mina gener på både fars- och morrsidan). Bilden är skarpast cirka 8-10 generationer bakåt men även äldre anor kan förstås satt spår i ens DNA. Resultatet får man dels i form av en uppskattning av sitt ursprung och sin genetiska sammansättning (t ex 82 % Sverige, 12 % Sydeuropa och 6 % Brittiska öarna), dels i form av träffar ur en databas med andra testade personer över hela världen.

Det är det sistnämnda som var det viktigaste för mig, för min släktforskning. Av min träfflista framgår bl a personernas namn och e-post-adresser, samt en länk till deras släkträd och uppgift om deras släktnamn (om de har laddat upp dessa på testföretagets hemsida). Testföretaget ger också en uppskattning om hur nära släkt vi bör vara, beräknat på den mängd DNA som vi har gemensamt. Autosomalt DNA ärvs slumpmässigt, så det kan ibland slå lite olika, men uppskattningen ger i alla fall en vink om hur många generationer bort man måste leta för att hitta den gemensamma anan.

Drygt 2 000 ”DNA-kusiner”

I dagsläget har jag drygt 2 000 träffar på min lista. De flesta är nog för avlägset släkt för att vi någonsin ska lyckas reda ut hur vi hänger ihop. Men gott och väl över hundra personer bör vara så nära släkt att den gemensamma anan ska kunna gå att spåra. Ett exempel på detta är den bild som framträdde av min mammas autosomala test:

Name	Match Date	Relationship Range	Shared Centimorgans	Longest Block	X-Match	Linked Relationship	Ancestral Surnames
Christian Juliusson	07/19/2017	Parent/Child	3,383	267	X-Match	Son	Borger (Östergötland, Sweden) / Brun (Marstrand) /
Gull-Mai	07/19/2017	Half Siblings, Grandparent/Grandchild, Aunt/ Niece	1,763	189	X-Match	Sister	Elander / Hedlund / Hammarberg / Persson Aspengren / Persson
Carina	07/19/2017	1st Cousin, Aunt/ Niece	819	131	X-Match	Niece	Elander / Elander (Undersvik) / Hedlund / Hedlund (Tersåker) /
Erik	08/11/2017	2nd Cousin - 4th Cousin	129	42	X-Match	3rd Cousin 1R	Olo / Tore Tho / (Bodin) / Ingrid / Kersti / Abrahamsson / Skeppar /
Anders	07/19/2017	2nd Cousin - 4th Cousin	99	43			Döbeln (Göteborg) / Olsson (Göteborg) / Pehrsson (Ödsmål, Bohuslän) / Wallström

Total Shared cM (Chr 1-22):

Kit	Name	T598034	H781969	M698688	T668115	M416774
T598034	Solbritt ██████████	-	375.0	131.1	101.1	40.6
H781969	*Andon	375.0	-	153.7	84.3	67.9
M698688	*Erik K	131.1	153.7	-	119.6	35.6
T668115	Anders ██████████	101.1	84.3	119.6	-	78.5
M416774	Martin ██████████	40.6	67.9	35.6	78.5	-

Furutom jag själv, i egenskap av son, så dök även min mammas halvsysster Gull-Mai upp bland de närmaste träffarna, liksom hennes dotter Carina. Men vem var de där Erik och Anders som enligt uppskattningen skulle vara "2nd-4th cousin" (dvs syssling-brylling, eller tre- till femmänning) till min mamma? Det var länge en gåta men...genom mailkontakter, och idogt sökande i pappersforskningen, gick detta faktiskt att reda ut. Det visade sig nämligen att Erik var barnbarns barn till en Martin Neuman (född 1846 i Näs, Ödsmål socken i Bohuslän) vars bror Andreas Andersson (född 1835) var min mammas morfars morfar. Det visade sig också att även Anders härstammade från Näs i Ödsmål. Närmare bestämt från Christina Andreasdotter (1818-1860), dotter till Andreas Andersson (1782-1831) och Catharina Berntsdotter (1780-1823) och således faster till Martin Neuman och Andreas Andersson ovan, vilka var söner till Christinas bror Anders Andreasson (1811-1874) i Näs.

Och skaran av "DNA-kusiner" skulle komma att växa ytterligare, när mammas DNA jämfördes med övriga träffar i den större databasen Gedmatch.com. (Se ovanstående tabell).

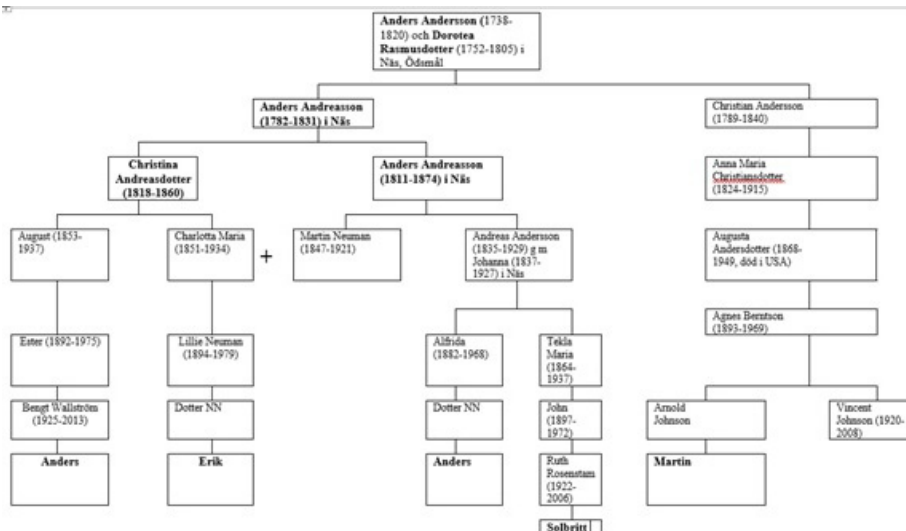
Den "Andon" som dök upp där visade sig nämligen också ha rötter ifrån Näs i Ödsmål. Att döma av

den större mängden DNA som han har gemensamt med min mamma så borde de vara närmare släkt än de övriga - och det visade sig vara riktigt. Andon är nämligen barnbarn till en Alfrida Andreasdotter, född i Näs år 1882 vars syster, Tekla Maria född i Näs år 1864, var min mammas morfars mor.

Släkt i Amerikat

Via sökningen på Gedmatch.com (som omfattar personer som testat sig med andra företag än FamilyTree DNA) dök som synes ovan även en Martin upp. Hur hängde han ihop med de övriga, manne? Jo, även han visade sig efter mailkontakt härstamma ifrån Näs i Ödsmål på sin farmors sida. Närmare bestämt från en Anders Andersson (1738-1820) och Dorotea Rasmusdotter (1752-1805) som var föräldrar till Andreas Andersson (1782-1831) och således farföräldrar till Anders Andreasson, född 1811. Är ni med? Sähär ser kopplingarna ut i ett enkelt träd (se ill. på nästa sida).

Martins farmors föräldrar, Anton Berntson och Augusta Andersdotter från Ödsmål, utvandrade i början av 1890-talet till USA. Efter att ha anlänt till New York kom de att bosätta sig i Fish Lake Township i Chisago County som hade en osedvanligt hög andel svensk befolkning. Där föddes Martins farmor Agnes år 1893, och familjen flyttade sen till det närliggande Rush City.

Marknadsdag i Rush City år 1922

Agnes bror, Wilfred "Bill" Clarence Berntson, föddes den 20 april 1906 i Fish Lake och fick en framgångsrik karriär som apotekare fram till sin död den 18 september 1966 i Saint Paul, Minnesota. Han blev t o m omnämnd i den amerikanska senaten den 25 mars 1959, av senatoren och sedermera presidentkandidaten Hubert H Humphrey (tydligt kände de varandra sedan universitetstiden).

Agnes fick bl a sonen Vincent, född år 1920 i Rush City, som deltog i andra världskriget. Han tillhörde Army-Air-Force och var utbildad som radiospecialist. Som sådan befann han sig nära frontlinjen, bl a i Nordafrika i striderna mot

ökenråven Rommel, och fortsatte sedan vidare via Sicilien till Italien och Frankrike. Han skulle precis överföras till de Stilla havs-styrkor som samlades i delstaten Washington när kriget tog slut. Trots att det var nära ögat flera gånger, så lyckades han komma hem oskadd till Minnesota igen (men innan 30 års ålder orsakade stressen av hans krigsupplevelser att hans hårfärg för alltid ändrades från mörkbrun till kritvit, enligt de nyfunna släktingarna "over there")....

Vad är då vitsen med allt detta? Jo, om man nu redan har släkten utredd så får man bekräftelse på att forskningen stämmer. Men framförallt kan man via utbyte med sina träffar, som framgår av exemplet ovan, få fram nya uppgifter om kända anor eller uppgifter om helt nya anor. Och som synes kan man även spåra upp andra släktgrenar, med spännande livsöden på andra sidan Atlanten.

Y-DNA och mtDNA

Det autosomala test som beskrivits ovan kostade för ett antal år sedan en smärre förmögenhet att göra. Tekniken fanns, men bara för ett fåtal. Idag är det annorlunda. Ett sådant test

kostar cirka 79 USD, men alltsomoftast är det rea och man kan komma undan med ”bara” 59 USD. Ibland ännu mindre.

Det finns dock två andra typer av DNA-test, som båda är lite dyrare men som båda ger ett annat, spännande resultat. Det rör sig om s k mitrokondriellt DNA, som ärvs på morssidan från kvinna till kvinna i princip oförändrat sedan urminnes tider, och s k Y-DNA som ärvs av män på farssidan på motsvarande sätt.

Sådana test har i mitt fall visat att min s k haplogrupp på min mors sida är H3a1a, en gren som utgår från en kvinna som levde för cirka 3 300 år sedan. Andra som tillhört haplogruppen H är bl a faraon Tutanchamon och kung Leopold II av Belgien. Vi har alltså en gemensam anmoder någonstans, tillbaka i tiden. Det är rätt fascinerande att tänka sig att om denna anmoder dukat under på vägen från Afrika till Europa utan att få barn, så hade ingen av oss tre sett dagens ljus.

På motsvarande sätt säger mitt Y-DNA (där min haplogrupp är R-M269) att min raka faderslinje troligen bodde i norra Mesopotamien för cirka 10 500 år sedan och sedermera kom till Europa österifrån, via Kaukasus och stäppen vid Volga. Allt detta är ju spännande i sig, och man får lust att damma av Grottbjörnens folk ur bokhyllan. Men även denna typ av test kan faktiskt vara av värde för släktforskning, i varje fall med lite tur:

Min morfars farfar Karl Vilhelm föddes år 1870 i Älvsbacka, Värmland, utom äktenskapet och med okänd far. Detta har länge inneburit ett tvärstopp för min utforskning av hans gren, men kanske kommer DNA-tester att kunna ändra på det. Jag har nämligen testat min kusin, som härstammar på raka fädernet från denne Karl Vilhelm, och har faktiskt fått träff på en man vars äldsta kända ana på manslinjen bodde i Frykerud – knappt sex

mil från Älvsbacka! Tillsammans med autosomala DNA-tester av olika släktingar hoppas jag nu äntligen få denna gåta löst.

Ett liknande ”fall” som jag som bäst håller på mig nu rör en relativt väl känd svensk släkt vars stamfader (som även jag härstammar ifrån, dock ej på mitt raka fäderne) enligt familjetraditionen inflyttade till Sverige från ett visst land i början av 1600-talet. Här har Y-DNA-testet av en ättling på raka manslinjen givit mycket spännande resultat: Hans närmaste träffar har alla koppling till det landet ifråga! Och av allt att döma bodde deras gemensamma ana där någon gång på medeltiden!

Avslutningsvis, ett par allvarsamma ord på vägen. Vilket DNA-test, och vilket testföretag, man bör välja beror på vad det är man vill veta. Hos Svenska Sällskapet för Genetisk Genealogi finns en jämförelse av de olika företag som erbjuder tester (www.ssgg.se/vilket-test-ska-jag-valja). Värt att komma ihåg att FamilyTree DNA idag är det enda företag som erbjuder Y-DNA- och mtDNA-tester. De är också störst i Europa, och därför ger flest träffar för oss som har släkten här, och har dessutom en strikt policy att inte dela, eller sälja vidare, dina testresultat (de tillhör enbart dig – och sparas i 25 år i deras databas).

Av viss TV-reklam kan man lätt få intrycket av att ett DNA-test på ett närmast magiskt sätt ger dig ett helt släkträd. Men du måste först ha en hyfsad koll av din släkt (åtminstone ett antal generationer tillbaka) för att ha en chans att reda ut hur du och den där mystiska DNA-kusinen i Australien eller Arboga egentligen hänger ihop. Och till sist: Om man inte vill veta svaret, så ska man inte ställa frågan. Man kan få oväntade (och oönskade) resultat – men det gäller ju i lika hög grad traditionell släktforskning. ■

Lars C Tisells boktips

SNEDTÄNKT

Kalle Lind
Bokförlaget Forum

Kalle Lind är journalisten som gräver i den svenska nöjes- och underhållningsbranschen. Han redovisar sina resultat i en nöjespodd och nu har även boken "Snedtänkt" utkommit.

Det är en nostalgisk resa bakåt i tiden till artister, händelser och nöjesfenomen som nog många glömt idag, men nu dyker de upp i minnets vrår igen. Det är en härlig läsning för oss som gillar Det Svenska Nöjeslivet genom tiderna.

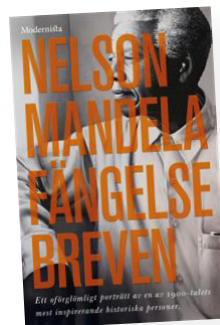
Som att påminnas om Pekka Langers morrontupp i radiostudion. Eller Britt Wadners radiokrig mot Olof Palme då Wadner hyrde en båt och sände underhållning och reklam från Öresund in mot Sverige. Och Svullo - vem minns denne skönt smågalne underhållare? Och vad hände egentligen vid den där föreställningen som tidningarna skrev så mycket om 1956? Mycket blir man nyfiken på - och svar får man av Kalle Lind.

Kalle Lind öppnar nya dörrar i nöjesvärlden och får oss att häpna av vad som egentligen hände med just den artisten eller det nöjesfenomen. "Snedtänkt" är en skattkista för alla oss som vill kasta ett öga bakåt på vad vi i landet Sverige sysslade med inom nöjesbranschen för en del år sedan.

FÄNGELSEBREVEN

Nelson Mandela
Modernista

Under sin tid i fängelset på Robben Island utanför Kapstaden i Sydafrika, där Nelson Mandela tillbringade 27 år med att hugga sten, bära stenblock och sopa Robben Island rent från fågelsmuts, skrev han brev på sin fritid.

Den sydafrikanske ANC-ledaren och sedermera Sydafricas president hann med att skriva otaliga brev och det är de breven vi här kan läsa och betänka.

Mandela skrev i ljuslågans sken i sin lilla fängelsecell till regeringstjänstemän, myndigheter, aktivering och till sin hustru Winne och alla sina barn.

När man läser alla dessa tildigare opublicerade brev så lär man känna eller rättare sagt, kommer man Mandela närmare och kan då göra sig en bild av hans inre tankar, förhoppningar, drömmar och upprördhet som blandas med stilla glädje när han skriver till sina barn och ger dem råd i livets skola.

Det här är en bok jag gärna återvänder till och läser om. Brev där man riktigt känner att Nelson Mandela brinner av inre raserie eller inre glädje. Det är som att skåda livets yttre och inre sidor. En knuten hand. En tår. Ett leende. Nelson Mandelas "Fängelsebrev" är en läsning för oss alla !

EN HÄNGIVEN MAN

Peter Robinsson
Forum

Den engelske deckarförfattaren Peter Robinsson har skrivit ett flertal böcker med motiv från hemtrakterna i Yorkshire. Robinssons spanare heter Alan Banks och har blivit en av deckarlitteraturens mer kända spanare. En spanare som är pratglad, men jobbar bra och vill se resultat i sina utredningar.

Den här berättelsen, ”En hängiven man”, har allt jag själv tycker kittlar så fint för att jag ska fortsätta att vända blad och stimuleras av mordgåtan och av personerna som dyker upp i handlingen.

En afton då Alan Banks känner sig avstressad hemmavid med hustrun, ringer telefonen. Det är vakthavande polisinspektören vid regionhögkvarteret i Eastvale.

Ett mord har skett ute bland de vackra kullarna i trakten och Alan Banks åker ut. En bonde på platsen berättar att den mördade är en gammal känd professor och arkeolog från London som på sin ålders höst dragit sig tillbaka till sin lantstuga för att läsa och få ro från det stressiga universitetslivet.

Alan Banks gräver fram den ena mystiska ledtråden efter den andra. Men så kommer han till en punkt där han måste tänka efter mycket noga innan han handlar. Gamla synder och hittills okända hemligheter i trakten kan få farliga följdverkningar i utredningen. Att hitta professor Harry Steadmans mördare visar sig svårt, mycket svårt.

FANTASTISKA KVINNOR I VATTENTORNET

Björn Ranelid
Bonniers Förlag

Jag måste erkänna att jag aldrig läst Björn Ranelid trots att jag läser bortåt femton böcker i månaden och försöker ha koll på allt som är på bokgång.

Anledningen är kanske att Ranelid förekommer så ofta och så mycket överallt – tidningar, tv och radio - att jag tycker att man ständigt ”läser” honom på något sätt.

Nu är det gjort och den här boken om kvinnorna i gamla Malmö är en fin och vacker skildring av de kämpande och slitande hemmafruarna i stadsdelen Kirseberg.

Vi får följa med i kvinnornas dagliga kamp för att hålla svälten från dörren och hur de tvingas arbeta och slita från morgon till kväll. Levandeförhållandena är eländiga och glädjeämnen få.

Ranelid skildrar sina barndomsquarter med förundran och värme och försöker förstå vad som hände den där gången då han lekte och stojade mitt i detta fattigområde. En berättelse om gårdagen i en svensk stad. En berättelse om knapphet och elände men också om kärleksfulla dagar då solen tittade fram och alla hoppades på morgondagen.

En bok som griper tag om ens hjärta! ■

ANTWERPENSEGLARE OCH AGNETA "KOCKAN" SÖDERMAN

Text: Peter Bergman

Redan på 1920-talet hade Svenska Sjöfolksförbundet ett kontor i Antwerpen för sin fackliga representation med Hjalmar Jacobsen som föreståndare. I slutet på 1940-talet startades en arbetsförmedlingsverksamhet för beräknat 800 man per år i det svenska generalkonsulatet. Det var nu tiden då svensk sjöfart var världsledande. Under 1950-60 talet var det flera tusen skandinaviska sjömän som var bofasta i Antwerpen och många av dem trampade aldrig mer svensk mark. De kallades Antwerpenseglare. I Belgien var det friare, enklare och på många sätt billigare än i Sverige men den billiga tillvaron med bl.a. billig öl och sprit medförde tyvärr att många gick ner sig på kort tid.

Antwerpenseglarna blev och är dock ett begrepp i den svenska sjöfartshistorien. Det är en annorlunda svensk utlandskoloni, så långt ifrån expats och överklassare som går att komma och de ses med respekt av sina grannar i Antwerpens arbetarkvarter.

Under svenska sjöfartens glansdagar förmedlades t.ex. 1961 2118 arbetare och 1970 1705 arbetare via Antwerpenkontoret. Men från 1972-73 när nya anställningslagar för svensk sjöfart infördes, och den senare sjöfartskrisen 1974 förändrades situationen för arbetsförmedlingen, och under en tynande tillvaro gick Sjöfolksförbundets representation långsamt i graven år 2000 med Barbro Lindqvist som sista representant.

De kvarvarande 40-talet Antwerpenseglare som fanns här 2001 och som inte ville bosätta sig i Sverige har till i dag reducerats till ca. 15. De är en trogen grupp som varje månad träffas på något café i Antwerpen för att stötta, umgås och prata gamla minnen med varandra.

En av dem, Agneta "kockan" Söderman från Singö i Roslagens skärgård, med påbrå från far och farfar som var lotsar på Svartklubben, hade redan som ung längtan till sjöss. Hon mönstrade på sin första

båt Vasaland 1968 och hamnade i storsjöfarten direkt. Efter en tid gick hon tillbaka i land för att under ett år gå på kockutbildning i Göteborg. Därefter gick hon ut på sjön igen men f.o.m. nu som riktigt kock(a). Det blev flera turer på de sju världshaven på olika båtar från bl.a. Salén och Boströmsrederierna så det har blivit besök överallt i världen, men inte i Indien.

Kockjobbet är det mest uppskattade jobbet du kan ha till sjöss då god mat är ett av de få nöjen som sjömän har och Agneta såg alltid till att förnöja sjöfolkets gommor och magar, och gör det än i dag.

Agneta jobbade större delen av sin tid på sjön med diverse avbrott, men Antwerpen blev en allt mer fast punkt. När hon var på besök där bodde hon ganska ofta på Svenska Sjömanskyrkan och hade också kontakt med Antwerpenseglarna som hon kände sen tidigare. Efter en arbetsskada flyttade hon som en av de sista Antwerpenseglarna till sin egen lägenhet i land 1995.

Agneta har till skillnad från många andra Antwerpenseglare, som inte varit hemma i Sverige på

40-50 år, fortfarande många kontakter och släktingar kvar där, men det är i Antwerpen hon bor och har sitt fungerande sociala liv med vänner och deltar aktivt i Svenska/Norska Sjömanskyrkorna, SVESAM och inte att förglömma Antwerpenseglarna. Pratar man sjön med henne kommer många av hennes många fina och intressanta minnen och historier fram men för detta behövs det många skrivna sidor, så det får bli en annan gång. Men hennes längtan tillbaka till havet består. Hon har bl.a. skrivit:

*Född vid havet,
uppruxen vid havet
och begravnen i havet
— önskar hon bli*

*Fartyget binder oss samman.
Du kan inte komma längre
än till för och akter,
även om du ville.
Din dag, Din natt, Din timme
är Din-också alla andras*

Källa: Antwerpenseglare, Förbund på sju hav & Norrtelje Tidning.

Ales stenar

Text: Lisbeth Ekelöf

Vintersolståndet är den dag på året när solen står som lägst. På norra halvklotet infaller denna dag 21-23 december. Förra året inföll den 21 december kl. 22.23 och i år den 22 december kl. 04.19. Sommarsolståndet, å andra sidan, är den dag när solen står högst på himlen. Förra året inföll dagen den 21 juni kl 10.07 och i år den 21 juni kl 15.54. Något att se fram emot alltså, när vi nu befinner oss på den mörkare delen av året. Jag lovar, det är mörkare i Sverige än vad det är i Belgien?

Hur kom jag nu in på detta när jag skulle tala om Ales stenar? Jo, Ales stenar har kanske något att göra med mätningarna av solens förhållande till jorden. Fast därom tvistar de lärde. Ales stenar är i vilket fall som helst en magisk plats. Belägen utmed kusten, öster om Ystad, ligger denna skeppssättning från vendeltiden, på en platå precis vid havet. Skeppssättningar från järnåldern betraktas i allmänhet som gravmonument. Vid Ales stenar har ingen grav hittats, men området är inte fullt utgrävt.

På 1970-talet framförde Hasse Alfredson att monumentet skulle kunna ha haft vissa astronomiska funktioner. Han kunde, men en vanlig kompass, visa ”att skeppets mittlinje pekade mot den punkt på horisonten där solen ses gå upp vid vinter- respektive sommarsolståndet.” Göran Lind, professor i Lund gjorde lite mer noggranna beräkningar och gav stöd för denna hypotes. Andra har hängt på, och tagit tillbaka, liknande teorier. En privatforskare, Bob G Lind anser att stenarna utgör en solkalender och dessutom är betydligt äldre än vendeltiden. Denna tolkning anses spekulativ bland etablerade forskare, som menar på att mätningen av stenarna är vansklig, då de inte alltid stått där de nu står. C14 datering pekar på att stensättningen skapades

ca 600 e. Kr. Riksantikvarieämbetet har satt upp skyltar vid skeppssättningen, där man återger både den vetenskapliga forskningen och Bob Linds ståndpunkter, utan att ta ställning i frågan.

Många turister besöker platsen på sommaren och det är väl värt ett besök. Utöver vanliga turister så besöks platsen också av nyandliga grupper, och 2008 anordnade Sveriges Asatro samfund en blot ceremoni för att välkomna våren. Det sägs att nyhäxor samlas vart år vid soluppgången på vintersolståndet för att fira en av sina viktigaste högtider. Kanske bäst att hålla sig undan den dagen!

Magiska platser inspirerar många, både poeter och författare. Henning Mankell har använt platsen i flera av sina böcker och när Kennet Branagh spelade in Wallander användes en av restaurangerna i fiskeläget nedanför stenarna som hans kontor! För poeter måste platsen vara oemotståndlig. Anders Österling har förevigat det magiska i sin dikt ”Ales stenar” ur ”Tonen från havet”. Så vacker.

*Där kusten stupar mellan hav och himmel
har Ale rest ett jätteskepp av stenar,
skönt på sin plats, när axens ljusa vimmel
med blockens mörka stillhet sig förenar,
en saga lagd i lönn
vid brus av Östersjön,
som ensam vet, vad minnesmärket menar.*

*I slutan ordning dessa gråa hopar
stå vakt från hedenhös; och folket säger
att backen spökar – att den gnyr och ropar
i senhöstmörkret som ett krigiskt läger.
Ty mitt i bondens jord
har Ale gått ombord
på dödens skepp, det sista som han äger.*

*Storvulen handlingskraft behärskar kullen.
Järn mötte brons, när äventyret hände.
Sjökungens skepp, som sitter fast i mullen,
gör här sin långfärd intill tidens ände.
Det har blott sten till stäv
och moln till segelväv,
men är trots allt de fria skeppens frände.*

*En brigg på väg till Skagerak och Dover
i disigt fjärran glider tyst om knuten
av närmsta sten, och medan platsen sover
har seglaren tillryggalagt minuten.
I detta skådespel
vet ingen, vilken del
som just förflyter eller är förflytten.*

*Kring skepp och gravskepp glittrar böljeskummet
mångtusenärtigt och mångtusenmila,
och tiden byter hälsningar med rummet
i seglens rörelse och blockens vila,
och marken strör sin blom
kring stentung ålderdom,
och lärkan slår, och Skånes somrar ila.*

Även nobelpristagaren, irländaren Seamus

Heaney har skaldat till Ales stenars ära. Lars-Håkan Svensson, Heaneys översättare, berättar att vid ett besök under de internationella poesidagarna i Malmö 1989, skrev han dikten som han kopierade i ett nummer av tidskriften Agenda och gav till honom. När Svensson långt senare frågade varför den inte publicerats på engelska fick han veta att det exemplar han själv hade var det enda. Han fick tillåtelse att publicera en översättning, men dikten har ännu inte tryckts på engelska (ur SvD, 2/9/2013).

ALES STENAR

*Skepp har förlit i jorden, så när du står
på detta gräsdäck har du stöd nedanifrån.
Du finner din plats igen och är nu
sista befäl på ensamhetens farkost,
lyssnar efter en köl under jord
likt en sovande plogbill. Du lämnar inte
din post bland dessa solstings
drabbade stenblock,
solida årtullar i välavvägd linje från för till akter,
bålverk för jordens skrov och dess tystnad.
När du sträcker på dig som kullens höjda öra
och samlar kraft för att avläsa tomma horisonter,
måtte vinden bli ditt vitne, tidvattnet ta emot din hälsning.*

Vad är en demokratisk rättsstat, och varför är den så viktig?

Text: Jan E. Frydman*

Demokrati och rättssäkerhet har återigen kommit att uppmärksammas allt mer i den offentliga debatten. Såväl de politiska partierna som allmänheten har i större utsträckning fått upp ögonen för dessa frågors betydelse för både samhälle och den enskilde, inte minst då rättsstaten allt oftare utsätts för hot på olika sätt, inte bara i renodlade diktaturer utan också i vårt eget närområde.

Ofta blandas olika begrepp ihop i debatten. Man talar ofta bara om ”demokrati” även om man egentligen menar mycket mera än ”folkstyre”. Det är viktigt att förstå hur det hänger ihop, och vad man egentligen talar om. Det ska jag försöka klargöra i denna artikel.

Om demokrati, rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter

Demokrati betyder folkstyre. Fria och universella val är en hörnsten i en demokrati. Denna hörnsten är en viktig rättighet, och den framgår redan i en av våra fyra grundlagar. I Regeringsformens allra första kapitelns första paragrafs första stycke står det nämligen att ”All offentlig makt i Sverige utgår från folket”.

Men i ett civiliserat samhälle räcker det inte med att majoriteten ges en möjlighet att styra över minoriteten. Något sådant mandat skulle inte ens vara acceptabelt. Ett civiliserat samhälle bygger nämligen också på grundläggande värderingar - rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter – och ett sådant samhälle upprätthåller transparenta och effektiva institutioner för att säkerställa att demokratin inte används som ett verktyg för att undergräva dessa grundläggande värden. De garanterar ett fritt och oberoende

rättsväsende, advokatkår och press som kan granska och ifrågasätta politiker och myndigheter är nödvändiga inslag. Sverige var förresten det första landet i världen att anta pressfrihet (i en grundlag från 1766).

Många glömmar att om man vill upprätthålla ett civiliserat samhälle är alla dessa tre element - demokrati, rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter - nödvändiga; ja, de utgör själva byggnadsblocken i ett civiliserat samhälle.

Om demokrati betyder folkstyre, vad är då en rättsstat? Grundläggande för en rättsstat är att alla och envar är underkastade lagstiftningen; ingen står över lagen (the Rule of Law). Rättssäkerheten är oupplösligt förbunden med idén om rättsstaten och om att rätten eller lagen i sig har ett egenvärde, som något mer än enbart ett instrument för att genomföra den politiska maktens vilja. Denna s.k. legalitetsprincip är förankrad i Regeringsformens första kapitelns första paragrafs sista stycke, där det står att ”Den offentliga makten utövas under lagarna.” Legalitetsprincipen innebär att det måste finnas en lag till stöd för att en myndighet eller domstol ska kunna ålägga någon medborgare något, döma honom eller henne till straff eller i övrigt ingripa i hans eller hennes rättssfär, att lagen måste vara klar och tydlig, vara generell och inte riktad mot viss person, och - särskilt för straff- och skattelagstiftning – inte ha retroaktiv verkan. En viktig princip är också att lag aldrig får strida mot grundlag eller överordnade normer.

En annan viktig grundsats är objektivitetsprincipen. Domstolar och förvaltningsmyndigheter måste iaktta saklighet och opartiskhet, och får

inte ensidigt gynna eller missgynna vissa personer eller organisationer. Domstolar och myndigheter måste normalt följa tidigare avgöranden, dvs. att lika fall ska behandlas lika, och domare eller andra beslutsfattare får inte vara jäviga, dvs. inte ha eget intresse i de saker de avgör eller av annat skäl inte kunna fatta beslut utan ovidkommande hänsyn. Ett viktigt utflöde av objektivitetsprincipen är också allas likhet inför lagen.

Som en konsekvens av objektivitetsprincipen finns också en ”kommunikationsprincip”, dvs. principen att var och en som är part eller sakägare inför domstol eller förvaltningsmyndighet ska ha rätt att yttra sig i saken, få del av allt som tillförs målet eller ärendet och – i den mån det är aktuellt med åläggande eller straff – ha rätt att få veta vad som anförs mot honom eller henne. Domstol – liksom annan myndighet som inte enbart bifaller en ansökan – är skyldig att ange skälen för en dom eller ett beslut. Detta innebär att det tydligt ska framgå vilka rättsliga skäl och andra omständigheter som legat till grund för domen eller beslutet. Detta kan också ses som en del i objektivitetsprincipen; skyldigheten att redovisa skälen garanterar att dessa är objektiva.

En annan viktig rättsstatlig princip är offentlighetsprincipen. Enligt denna princip ska en rättegång och avkunnande av en dom ske offentligt. Till detta kommer att allmänheten som utgångspunkt ska ha tillgång till allmänna handlingar om det inte särskilt med stöd i lag har beslutats om sekretess. Genom offentligheten säkerställs också kännedom om praxis, vilket ökar förutsebarheten i domar och beslut.

Av regeringsformen följer även flera andra grundläggande rättsprinciper, t ex objektivitet dvs. allas likhet inför lagen och att saklighet och opartiskhet ska iakttas, fri åsiktsbildning, samt respekten för allas lika värde och frihet och värdighet dvs. att den offentliga makten ska utövas med respekt för allas lika värde och för

den enskilda människans frihet och värdighet, effektivitet och service.

Men det räcker inte med att folket styr, och att alla är underkastade lagen. Då skulle samhället kunna anta vilka lagar som helst, och sedan bara se till att tillämpa dem på ett rättssäkert sätt. Det gjordes t ex i Tyskland under andra världskriget, vars parlament steg för steg antog vidrigast tänkbara lagar, alla med stöd av formell laglighet. Nej, för att ett samhälle ska vara civiliserat krävs den tredje byggstenen: grundläggande rättigheter, som ingen lag får kränka. Enligt legalitetsprincipen får ju ingen lag strida mot grundlag eller överordnade normer. Dessa normer, mänskliga rättigheter återfinns i Regeringsformens andra kapitel och i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen, men också i internationella regelverk som FN-deklarationen om mänskliga rättigheter, Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna, och EUs rättighetsstadga.

Dessa internationella regelverk tillkom efter andra världskriget, och förklarar att rätt till liv, frihet och personlig integritet, yttrandefrihet, äganderätt, och församlingsfrihet utgör mänskliga rättigheter, och något som den demokratiska rättsstaten måste upprätthålla och garantera. En annan av de mänskliga rättigheterna är rätten till domstolsprövning. Det rör sig här inte om hur lagen ska utformas eller om handläggningen av ärenden, utan om den rättsliga institution som ska fatta beslut. När det gäller frihetsberövande anses rätten till domstolsprövning vara absolut. Ingen ska kunna berövas friheten utan att detta avgörs av en fri och oberoende domstol som tillämpar objektivitetsprincipen. En rättssäker domstolsprövning förutsätter även erforderlig kompetens hos domaren och domstolen. Kravet på domstolsprövning är nära förknippat med krav på möjlighet till kontroll – genom vissa procedurer eller särskilda organ. Att det ska finnas

möjlighet att överklaga till åtminstone en instans är en sådan kontrollprocedur. Nära förknippat är också rätten till advokat eller annat biträde för att tillförsäkra den enskilde en rättvis rättegång och tillvaratagande av sin rätt. Här ligger också att man fritt ska få välja ombud eller biträde. Det fria advokatvalet är en nödvändig del av det förtroendeskapande system som domstolsprövning och objektivitetskrav utgör. Endast om en person själv fått avgöra åt vem han eller hon ska anförtro sin sak kan den berörde vara säker på att hans eller hennes rätt tillvaratas. En ytterligare viktig princip är kravet på att ett avgörande av domstol eller annan myndighet ska ske inom rimlig tid ("justice delayed is justice denied").

Den demokratiska rättsstaten är hotad

Många säger att t ex det som t ex hände i Tyskland aldrig kan hända igen, i vart fall inte i Europa; nej idag har vi demokrati, tillämpar rättsstatsprincipen, och respekterar de mänskliga rättigheterna. Och vi har internationella konventioner och organisationer som kommer att se till att dessa värderingar respekteras. Och ja, som jag har beskrivit har vi i våra civiliserade samhällen alla dessa element. Men tyvärr är dessa civilisationens beståndsdelar som hållit oss i fred och välbefinnande sedan slutet av andra världskriget alltmer utmanade.

I min roll som ansvarig för den svenska delegationen till Rådet för Europas advokatsamfund konfronteras jag ofta av dessa problem. Det är särskilt provocerande att se hur man i vissa länder, t.o.m. inom EU, angriper just de olika beståndsdelar som utgör en demokratisk rättsstat och som jag beskrivit ovan. Ledare för dessa länder har alla kommit till makten efter valprocesser som sökte sin legitimitet under demokratins banér. Men några av dessa ledare har tyvärr använt sin nyförvärvade kraft för att undergräva legitimiteten hos de institutioner som är avsedda att skydda den. Regeringar ifrågasätter och inskränker domsto-

larnas oberoende, och misstänkliggör domare. Advokaters oberoende begränsas, tystnadsplikten upphävs till förmån för staten, och den fria pressen misstänkliggörs och skräms till tystnad. Det är skrämmande att se hur dessa viktiga beståndsdelar försvagas eller upphävs, steg för steg.

En demokratisk rättsstat byggd på mänskliga rättigheter kan bara fungera om reglerna tillämpas ärligt, och med goda avsikter. Därför är det viktigt att alla förstår hur den är uppbyggd och fungerar, så att man snabbt kan upptäcka försök att rasera den och ingripa i tid. Förhoppningsvis kan denna lilla artikel bidra till det.

Europeiska kommissionen följer utvecklingen noga och reagerar ofta vid hot mot den demokratiska rättsstaten, ofta i samråd med Rådet för Europas advokatsamfund. EU är en av de viktigaste garantierna för rättsstatens upprätthållande. Personligen anser jag att EU borde ges ännu effektivare och snabbare möjligheter till ingripande när en medlemsstat bryter mot grundläggande rättsstatliga principer. En del kan dock göras redan nu. T ex sker nu ingripanden mot Polen, Ungern och Rumänien. Och EU-domstolen har nyligen bekräftat möjligheten för en nationell domstol att inte erkänna och verkställa domar från en annan medlemsstat vars domstolar inte kan anses uppfylla rättsstatliga principer.

Den demokratiska rättsstaten byggd på mänskliga rättigheter är en förutsättning för ett civiliserat samhälle. Men tyvärr kan den inte tas för given, utan måste ständigt försvaras. Vi har alla ett ansvar för att detta görs.

**Jan E. Frydman är advokat och tillförordnad vice chefsjurist på Sveriges advokatsamfund. Han är också chef för Sveriges delegation till Rådet för Europas advokatsamfund, särskild rådgivare till Sveriges EU-kommissionär, Cecilia Malmström, samt ordförande för Association Belgo-Suédoise i Sverige. Under tiden 2009-2013 var han ordförande för Svenska Klubben i Belgien.*

KULTURNYTT

Henric Weyde, henric.veyde@gmx.com

Betygssymboler () från
Mad, Le Soirs kulturbilaga)*

Evenemang

AfricaMuseum, har öppnat för publik efter 5-års renovering, direktion vill få bort stämpeln som kolonialmuseum och kommer att få möta krav på att återlämna delar av samlingen till ursprungsländerna, museet har den största samlingen dokument om Afrika söder om Sahara, Leuvensesteenweg 13, Tervueren (www.africamuseum.be)

Hommage Charles Aznavour, 13/3, "For me formidable" en sista representant av den generation av oerhörda franska sångare men som inte förnekade sina armeniska rötter. Landet mottog honom som hjälte och han var deras ambassador. Han hjälpte Armenien att resa sig efter jordbävningen 1988, Rue Ravenstein 23 (www.bozar.be, 02 507 82 00).

Utställningar i Belgien

Centre Belge de la Bande Dessinée, seriemagasinmuseet har en ny utställning, "Urbanus – Underground Familiestrip", Rue des Sables 20 (www.cbdb.be, 02 219 19 80 76).

Revolutions: Records and Rebels, till 10/3, om musik och sociala rörelser 1966-1970, utställningen kommer från Albert & Victoria muséet i London, ING. Art Center, Place Royale (<https://promo.ing.be/stories/FR/Art/articles/revolutions>).

Bruegel-unseen Masterpieces, till 16/3/2020, en virtuell utställning med tillfälliga installationer, i Belgien är utställningen lokaliserad till Musées Royaux des Beaux-Arts, Rue de la Régence 3, Bryssel och med hjälp av Google Cultural Institute och Googles teknik, och ett samarbete med 17 olika internationella museer bl.a. Tate Gallery, London, Metropolitan Museum of Art, New York, Uffizi, Florens, Museum of Fine Arts, Budapest, Statens Museum for Kunst, Köpenhamn och Gemäldegalerie, Berlin, finns det möjlighet att visa och besiktiga målningar som finns hos de medverkande museerna (www.fine-arts-museum.be/en, 02 508 32 09).

Utställningar i utlandet

OBS! När det gäller de stora utställningarna bör man

reservera och köpa biljetter på nätet. Kötider i Paris och London på 1 à 2 timmar är annars vanligt förekommande.

Lens: Louvre-Lens, besök filialmuséet till Louvren, Paris, ligger strax söder om Lille, muséet har inga fasta samlingar utan lånar in verk från Louvren i Paris. I samband med utställningar, teater, dans, projektioner, konferenser, föredrag och föreställningar gå också in på internet för ytterligare information, Musée Louvre-Lens, 99 Rue Paul Bert, Lens (www.louvre-lens.fr, +33 3 21 18 62 62).

Klassisk musik

Orchestre Philharmonique Royal de Liège, 1/3, under ledning av Gergely Madaras, ledning av kören, Martina Batic, David Kadouch, piano, musik: Ballade pour piano et orchestre av Philippe Boesmans (uruppförande och på beställning av orkestern) Daphnis et Chloé, symphonie chorégraphique av Maurice Ravel, Bozar, Rue Ravenstein 23 (www.bozar.be, 02 507 82 00).

Brussels Philharmonic, 2/3, under ledning av Stephane Denève och Nikolaj Szeps-Zneider, violon, med Flammenschrift av Guillaume Connesson, Concerto pour violon et orchestre n° 1, op. 26 av Max Bruch, Bacchus et Ariane, suite n° 2, op. 43 av Albert Roussel och La valse av Maurice Ravel, Bozar, Rue Ravenstein 23 (www.bozar.be, 02 507 82 00).

Antwerp Symphony Orchestra, Collegium Vocale Gent, 10/3, kl. 19 :00, under ledning av Philippe Herreweghe, Christina Landshamer, sopran, Maximilian Schmitt, tenor och Florian Boesch, bas, med Die Jahreszeiten, Hob. XXI:3 av Joseph Haydn, Bozar, Rue Ravenstein 23 (www.bozar.be, 02 507 82 00).

Grigory Sokolov, 12/3, den ryske pianistens närvaro och extremt rena spel imponerar, musik: Sonate pour piano n° 3, op. 2/3 och 11 Bagatelles, op. 119 av Ludwig van Beethoven, 6 Klavierstücke, op. 118 och 4 Klavierstücke, op. 119 av Johannes Brahms, Bozar, Rue Ravenstein 23 (www.bozar.be, 02 507 82 00).

Chamber Orchestra of Europe och Collegium Vocale Gent, 14/3, under ledning av David Afkham, Pierre-Laurent Aimard, piano, Sophie Harmsen, mezzosopran, Werner Güra, tenor, Johannes Weisser,

baryton och Tareq Nazmi, bas, program: 2 Episodes du Faust de Lenau, S. 110 av Franz Liszt, Concerto pour piano n° 15, KV 450 av Wolfgang Amadeus Mozart och Die erste Walpurgisnacht, op. 60 av Felix Mendelssohn-Bartholdy, Bozar, Rue Ravenstein 23 (www.bozar.be, 02 507 82 00).

Anne Sofie von Otter, 18/3, mezzo-sopran, Pekka Kuusisto, violon, och Bengt Forsberg, piano, med verk av Joseph Haydn, Franz Schubert, Jean Sibelius, Tor Aulin, Ralph Vaughan Williams, Erich Wolfgang Korngold, Sir Michael Tippett, Benjamin Britten och Rufus Wainwright, Bozar, Rue Ravenstein 23 (www.bozar.be, 02 507 82 00).

Opera

Frankenstein, 08/03-20/03, opera av Mark Grey, efter Mary Shelleys roman, orchestre symphonique et chœurs de la Monnaie under ledning av Bassem Akiki, i regi av Alex Ollé, La Monnaie, Place de La Monnaie (www.lamonnaie.be, 02 229 12 00).

Aida, 26/2-14/3, opera av Giuseppe Verdi, Orchestre, och choeur under ledning av Patrick Devin et techniciens, Opéra Royal de Wallonie, Place de l'Opéra, Liège (www.operaliege.be, 04 221 47 22).

Dans

Anima Ardens, till 2/3, och WAW (We are Woman), 12/3-23/3, Cie Thierry Smits – Studio Thor, Théâtre Varia, Rue de Sceptre (www.varia.be, 02 640 35 50).

Brussels Flamenco Festival 2019, 6/3-10/3, Spanien, årets festival är centrerad kring fem teman: protestsånger ("La Protesta"), belgiska flamencoartister ("Los Nuestros", kvinnorna ("Día Internacional de la Mujer"), flamencofamiljer ("Dinastías Flamencas") och barnen ("Día Familiar"), Bozar, Rue Ravenstein 23 (www.bozar.be, 02 507 82 00).

Cirkus

Minuit, 13/3-14/3, Yoann Bourgois, känd för sina föreställningar som kännetecknas av viktlöshet och frihet i rymden, Halles de Schaerbeek, Rue Royale-Sainte-Marie 22, Schaerbeek (www.halles.be/, 02 218 21 07).

Teater

Cyrano de Bergerac, 21/2-15/3, spelas varje torsd, fred, och lörd, föreställningen kan på begäran framföras på dialekt eller olika europeiska språk, Théâtre Royal de Toone, Impasse de Ste-Pétronille (Rue du Marché aux Herbes 66) 1000 Bruxelles, (www.toone.be, 02 217 27 53, 02 217 04 64).

Jazz

Melanie De Biasio, 4/3, kl.20.30, sång och flöjt, Aarich Jaspers, trummor och slagverk, Axel Gilain, kontrabas och gitarr, Matthieu Van piano, och synt, Melanie De Biasio har blivit ett fenomen inom den europeiska jazzvärlden, Bozar, Rue Ravenstein 23 (www.bozar.be, 02 507 82 00).

Film

Cinematek – filmmuséet, Rue Baron Horta 9 och Flagey, Place Sainte-Croix, med stumfilmer, klassiska filmerna och filmer med filmens stora.

På bio: Green Book*** av Peter Farrelly, Dragons 3*** av Dean DeBlois, Border*** av Ali Abbasi, Wildlife*** av Rob Marshall, L'empereur de Paris** av Jean-François Richet, Spider-man, New generation*** av Peter Ramsey, Bob Pesichetti, Rodney Rothman, Raoul Servais*** av Rudy Pincet, Les invisibles*** av Louis-Julien Petit, La Favorite*** av Yorgos Lanthimos, Edmond*** av Alexis Michalik.

Les Samedis du Ciné - filmer för barn och vuxna, parallella föreställningar på lördagsförmiddagarna kl 10.00, Cinema Vendome, Chaussée de Wavre 18 (www.cinema-vendome.be).

Auktioner

Mont de Piété, Rue Saint-Ghislain 19, pantbanken håller specialauktioner på icke inlösta smycken och andra konstföremål, 27/4, visning 25/4, 26/4 och fm. 27/4, (www.montdepiete.be, 02 512 81 83).

Brussels Art Auctions (BA), datum för auktion i feb/mars ännu ej tillkännagivet, Rue Ernest Allard 7-9 (https://ba-auctions.com/, 02 511 53 24).

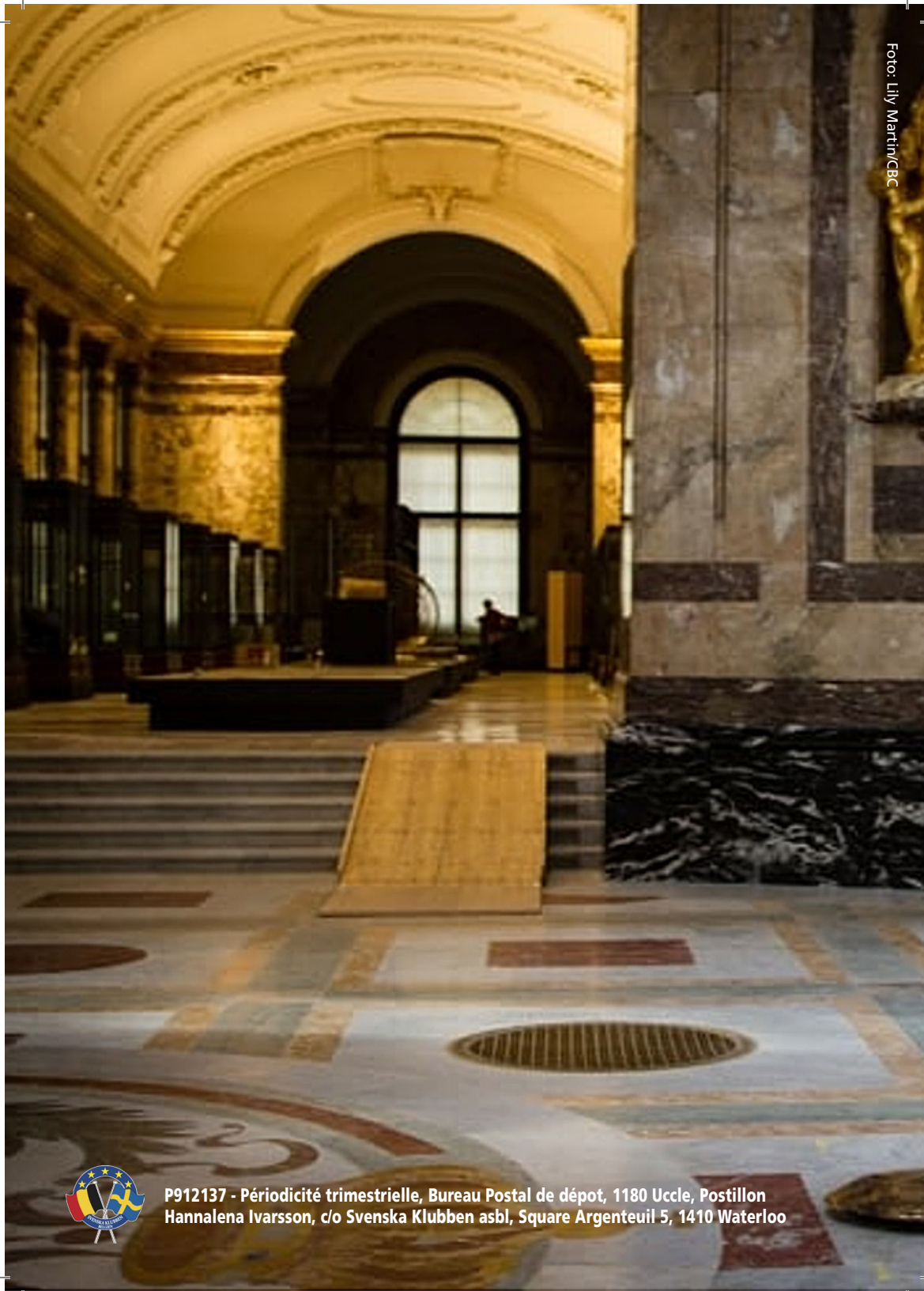
Galerie Moderne, 26/2-27/2, visning 22/2-25/2, Rue du Parnasse 3 (www.galeriemoderne.be, 02 511 54 15).

Hôtel de ventes Vanderkindere, 19/3-20/3, visning 15/3-17/3, Chaussée d'Alseberg 685-686 (www.vanderkindere.com, 02 344 54 46).

Planera framåt

Vanessa Paradis, 31/5, Cirque Royal, Rue de l'Enseignement 81 (www.cirqueroyalbruxelles.be, 09-220.99.45).

Frédéric**, förlängning 5/6-15/6, av Dominique Breda, Frédéric, officiell "sossie" till Freddy Mercury, Théâtre de la Toison d'Or, Galerie de la Toison d'Or 396-398 (www.ttotheatre.be, 02 510 05 10).

P912137 - Périodicité trimestrielle, Bureau Postal de dépôt, 1180 Uccle, Postillon
Hannalena Ivarsson, c/o Svenska Klubben asbl, Square Argenteuil 5, 1410 Waterloo